Влада – Радам !

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради України

◆ № 42 (542) ◆ П'ятниця, 5 березня 1993 року ◆ Ціна 15 крб.

ПАРЛАМЕНТИ, ПРЕМ'ЄРИ ТА ПРЕЗИДЕНТИ

Стосунки між сферами державної влади при демократичних урядах —

такою є тема міжнародного семінару, організованого Проектом парламентської практики «Схід—Захід» та Консультативно-дорадчою радою при Верховній Раді України. Європейським банком реконструкції та розвитку у співробітництві з Верховною Радою України. Фінансує форум Європейський банк реконструкції та розвитку.

Цей непересічний захід зібрав у Києві спеціалістів законодавчого процесу, відомих політиків, юристів у галузі державознавства, членів парламентів різних країн.

Семінар почав свою роботу 2 березня. Того ж дня заступник голови Комісії у закордонних справах Б. Горинь, заступник голови Комісії у питаннях діяльності Рад народних депутатів, розвитку місцевого самоврядування Є. Новицький та заступник голови Комісії у справах молоді Ю. Збітнєв провели брифінг для учасників семінару.

Учора в роботі семінару взяв участь Перший заступник Голови Верховної Ради України В. Дурдинець. Привітавши присутніх з початком роботи такого представницького форуму, В. Дурдинець окреслив проблеми законотворчого процесу в Україні, стисло охарактеризував політико-правову ситуацію, ознайомив з вузловими проблемами, які постали нині перед парламентом республіки.

Свій погляд на ситуацію в Україні виклав також голова Консультативно-дорадчої ради при Верховній Раді України доктор Б. Гаврилишин. Потім із вступним словом звернувся до присутніх член парламенту Франції Жан П'єр Вормс, співголова керівної ради Проекту парламентської практики «Схід — Захід».

Учасники семінару з інтересом вислухали огляди про сучасні відносини між парламентом і урядом в Україні, з якими виступили народні депутати України О. Мороз, Ю. Збітнєв, С. Головатий. Кожен з них, зрозуміло, виклав проблеми відносин між означеними владними структурами з різних політичних позицій. Відбувся й раунд запитань-відповідей між оглядачами та учасниками семінару від України, який мав передусім політичне, а не юридичне забарвлення.

НІЖИНЦІ НЕ РОЗНІЖАТЬСЯ...

...бо в господарствах району є запасу пального на 4 дні. Але крутитися треба. Ось Василь Григорович Панасенко, механізатор з 26-річним стажем, нині він вивозить оргдобрива під картоплю. Колгосп «Ніжинський» закупив у комерсантів чотири тонни пального — дорого, але майбутній урожай не чекатиме, доки зможе допомогти держава...

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

БОРГИ ТРЕБА ВІДДАВАТИ

Переговори з урядом Росії, які ми вели останнім часом з приводу цін на енергоресурси, а також взаєморозрахунків, виявились безуспішними. Попередні угоди теж не виконуються. Про це заявив віце-прем'єр-міністр, міністр економіки України Віктор Пинзеник 3 березня на прес-конференції для українських і зарубіжних журналістів, яка була присвячена проблемам зовнішніх і внутрішніх розрахунків.

Голова правління Національного банку Віктор Ющенко повідомив, що на сьогоднішній день Росія заборгувала українським підприємствам близько 650 мільярдів карбованців. У свою чергу Україна Росії — 100 мільярдів.

У цьому дисбалансі винні у деякій мірі керівники наших підприємств, та й сам уряд, підкреслив Віктор Пинзеник. Ми дуже пізно ввели попередню форму оплати за товари і сировину, у той час, коли в Росії вона вже діяла. Повернути борги можна тільки шляхом переговорів, які поки що бажаного результату не дають.

Учасники прес-конференції розповіли журналістам про проведення внутрішнього банківського заліку, мета якого — виявити підприємства-банкроти. Щоправда, залік проводиться тільки на державних підприємствах і окремим з них, при потребі, буде надано допомогу.

Віктор Пинзеник також повідомив про деяку стабілізацію економіки. Про це свідчить, сказав він, той факт, що вже майже місяць курс карбованця до долара тримається на одному рівні.

ВРУЧЕНО ВІРЧІ ГРАМОТИ

Учора в Маріїнському палаці Надзвичайний і Повноважний Посол Королівства Таїланд за сумісництвом Касіт Піром вручив вірчі грамоти Президенту України Леоніду Кравчуку.

Після закінчення офіційної церемонії відбулася розмова Президента України з Послом Таїланду, під час якої сторони обговорювали питання, що становлять обопільний інтерес.

Роман Іваничук — людина року

Людиною року оголосив відомого українського письменника і громадського діяча Романа Іваничука Міжнародний біографічний центр у Кембріджі (Англія). Як зазначається в листі генерального директора центру Ернеста Кея, це почесне звання присуджено Романові Іваничуку за видатні заслуги.

Кандидатуру українського письменника (нагадаємо — лауреата Державної премії України імені Т. Шевченка) було обрано серед тисяч інших претендентів. Тепер його ім'я і біографічна довідка з'являться в одному зі спеціальних довідників типу «Хто є хто?», що їх видає Міжнародний біографічний центр.

Редакція «Голосу України» приєднується до поздоровлень і бажає Романові Іваничуку нових успіхів у його різнобічній діяльності.

Проекти і задуми

КОЛИ НЕ МАТЕРІАЛЬНО, ТО ХОЧА Б ДОБРОЮ ПОРАДОЮ

Чи потрібна Україні з її однобоко розвиненою промисловістю, що залишилася нам у спадок від колишнього Союзу, неефективним сільським господарством, ембріональною банківсько-фінансовою системою, за наявності практично однієї форми власності та іншими проблемами міжнародна технічна допомога (МТД) та ще й на безоплатній основі? Звичайно ж, необхідна. І таку допомогу нам сьогодні подають Європейські Співтовариства, організації системи ООН, кредитно-фінансові міжнародні інституції, окремі країни через Національний центр реалізації МТД України. Зокрема, найбільший донор — Комісія Європейських Співтовариств (КЄС) — у рамках програми ТАСІС (технічна допо-

(Закінчення на 2-й стор.)

УПЕРШЕ...

Це слово звучить часто, адже багато доводиться робити уперше, заново, розбудовуючи вільну Україну. От і сьогодні уперше відбудеться у київському Маріїнському палаці Президентський благодійний прийом з нагоди 179-ої річниці з дня народження геніального сина України Тараса Шевченка. Тут зберуться люди, які розуміють, що без духовності, високої національної культури поступ уперед неможливий. Піднести наш дух маємо спільно, об'єднавши зусилля і держави, і діячів культури, і підприємців та бізнесменів.

Представники Українського банку «Відродження» прийдуть на прийом не з порожніми руками. На його рахунку — не тільки вдалі фінансові операції, вкладення коштів у розвиток виробництва товарів народного споживання, у впровадження нових технологій. Банк «Відродження» здійснює велику благодійну діяльність у сфері культури, постійно підтримує творчі колективи, дитячі та юнацькі студії, школи тощо.

Сподіваємося, що й тепер шановні банкіри не залишаться осторонь. Адже йдеться про вшанування пам'яті Кобзаря. А це і видання його художніх та літературних творів, відбудова пам'яток, пов'язаних з його іменем. Відомо ж, що вкладення коштів у розвиток духовності — найприбутковіша операція.

Л. Б.

Парламентська хроніка

ХОЧ БИ ЯК, АБИ РОБОТА

Денне і вечірнє засідання 3 березня

Хоч і дивно це останнім часом, але два засідання виявилися повноцінними і навіть більше того — депутати дещо надолужили на «різному» раніше згаяний у політичних суперечках час. Вони затвердили в другому читанні Закон України про охорону і використання тваринного світу, прийняли закони і постанови про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України в зв'язку з прийняттям законів «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» і «Про вибори Президента УРСР», про визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України в зв'язку з прийняттям «Основ законодавства України про культуру», про проект Положення про посвідчення народного депутата України і нагрудний знак «Народний депутат України», внесли зміни до адміністративно-територіального устрою країни. Словом, багато встигли.

Однак, коли узагальнювати, то можна стверджувати, що ці засідання тільки підтвердили останню не дуже втішну парламентську істину — Верховна Рада плідно працює тільки над питаннями, які можна, але важко використати як привід для політичного протистояння. І хоча важко уявити, як можна «пришити» політичні ярлики один одному, або, наприклад, плазунам чи тхорам, обговорюючи проблеми охорони фауни, але під час роботи навіть над подібними документами депутати не забарилися схрестити шпаги. Обговорюючи зміни до Закону «Про загальновійськовий обов'язок і військову службу», деякі депутати говорили про «посилення мілітаризації освіти, тоді як країна йде до роззброєння», і «забували», що запропоновані зміни, наприклад, скорочували допризовну військову підготовку в школах з двох років до одного. Зміни не пройшли під названим приводом, але з виступу депутата В. Козаренка стало зрозуміло, що ж насправді «за кулісами». **Депутат заявив, що назване питання треба зв'язати з обговоренням воєнної доктрини України й заслухати міністра** оборони К. Морозова. Генерал-полковника, як відомо, не просто хочуть заслухати, а ще й відставити, звинувачуючи в переполітизації армії, в погіршенні її обороноздатності тощо. Отже, як мовиться, політики чубляться, а старшокласникам маршируватн...

Те ж саме було й під час затвердження повернутої древньої назви Радивилів місту Червоноармійську, що на Рівненщині. Провели місцевий референдум, який схвалив повернення старої назви. Цього ж дня прийняли зміни до Закону про референдуми, які дозволяють ніде не затверджувати рішення місцевих референдумів, але в парламенті довелося голосувати двічі.

Є й ще одна новина. Голова Верховної Ради І. Плющ, певно, надивившись на депутатські демарші і наслухавшись багато чого на свою адресу, вирішив далі не робити це загальним набутком. Він оголосив, що на наступному пленарному тижні очікується закрите пленарне засідання, яке повинне обговорити проблеми конверсії, готовність до ратифікації Договору СТАРТ-1 і приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, **а також становище з українсько-російським розподілом Чорноморського флоту.**

Володимир СКАЧКО.

НАДОЇ МОЛОКА РІВНОПРОПОРЦІЙНІ ДО КІЛЬКОСТІ ПАЛЬНОГО НА ОДНУ КОРОВУ

Ранкове засідання 4 березня

Готовності села до весняних польових робіт було присвячене ранкове засідання нашого парламенту. На розгляд сесії винесли проекти постанови Верховної Ради «Про дії уряду по виконанню постанови Верховної Ради України «Про соціально-економічне становище в Україні та заходи щодо його стабілізації, соціальному захисту населення, вдосконалення роботи Верховної Ради України в умовах, які склалися». Один — від уряду, з яким виступив віце-прем'єр-міністр, міністр економіки Віктор Пинзеник, другий — від Комісії з питань агропромислового комплексу, про який доповів її голова Анатолій Чепурний.

Якщо перший передбачає лише вжиття додаткових заходів для забезпечення сільськогосподарських товаровиробників паливно-мастильними матеріалами, засобами захисту рослин та іншими матеріально-технічними ресурсами для проведення весняних польових робіт і прискорення розгляду питань щодо внесення змін і доповнень до відповідних декретів, то другий вимагає ще й розв'язання питання про проведення розрахунків за придбання в Росії апатитів.

Оцінюючи проект парламентської Комісії, Віктор Пинзеник сказав, що його реалізація призведе до збільшення загального бюджетного дефіциту **більш як на два з половиною трильйони карбованців і встановить його на рівні третини валового національного продукту, чого уряд допустити не може.**

Щодо вимог кількох народних депутатів переглянути рівень індексації вкладів населення і привести у відповідність з рівнем інфляції, віце-прем'єр висловився категорично проти: доки немає товарного забезпечення, змін на краще не відбудеться, а годувати людей папірцями і пустими обіцянками уряд не збирається.

Відвертість одного з керівників уряду явно не сподобалася парламентаріям, і під час обговорення декотрі народні депутати звинуватили уряд і особисто Пинзеника у цілковитій бездіяльності та в необізнаності з проблемами села. Депутат Яковишин висловив особисту недовіру віце-прем'єрові та закликав парламент відібрати в уряду надзвичайні повноваження, надані йому.

Багато шуму знялося навколо Декрету уряду про квотування та ліцензування продукції, який заважає виробникам встановлювати вигідні стосунки з іноземними партнерами і вчасно підготуватися до посівної.

Шквал нарікань пролунав на адресу Міністерства зв'язку, яке, всупереч законодавству, не приймає посилки за кордони України.

На завершення засідання знову пролунало кілька виступів про непідготовленість села до посівної через брак пального. Якщо сьогодні це питання не буде розв'язане, то завтра Україна залишиться не лише без урожаю, молока та м'яса, а й без майбутнього.

Андрій БОЄЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Інтерв'ю в кулуарах

ЧИ ВИНИКНЕ ЗНОВУ КОНФЛІКТ?

І наступного дня після протистояння у сесійному залі, яке спричинило питання про Конституційний суд, можливість виникнення нового інциденту хвилювала депутатів.

О. ШЕВЧЕНКО. Це політичне питання — про Конституційний суд — не зняте з порядку денного 7-ї сесії, воно відкладене. Отже, нас ще чекає загострення політичної боротьби. Ми (Народна Рада) вважаємо, що вибори Конституційного суду йшли неконституційним шляхом, з порушенням ст. 104 Конституції та інших положень про нього. Ми прагнули б піти в цьому питанні на компроміс і уже запропонували депутатській більшості наш варіант: половину складу Конституційного суду призначає Президент, другу половину обирає Верховна Рада. Якщо депутатська більшість не піде на це, я не бачу шляху для подальшого існування нашої Верховної Ради. Буде розкол.

Л. ТАНЮК. Скандал з Конституційним судом був викликаний діями Голови Верховної Ради, які були незаконними. На Президії чотири рази ставили це питання, але кожного разу вирішували його негативно. Виявилося, було два плани дій: у В. Дурдинця, який вів Президію, і у І. Плюща, який о 9 годині ранку зібрав голів обласних делегацій. Там знову йшлося про Конституційний суд і ставилося питання про відміну заборони КПУ. І. Плющ почав добре, говорячи про те, що не кожен член партії мусить відповідати за її гріхи і треба зробити так, щоб вони отримали свої людські права, у тому числі організовуватись у партію. Але закінчив він фразою, яка насторожила: що після всього цього ми можемо відмінити постанову про заборону К[...] Заради цієї фрази робилося все. Це означає, що після відміни заборони виникне стара КПУ у 2,5—3 мільйони членів. Це загроза демократії, питання не протоколу, а чисто політичне — бути Україні чи не бути. Тому мене не дивує, що Народна Рада так вчинила.

О. МОРОЗ. Вважаю, не було ніякої підстави для конфлікту. Проблема штучна. Не подобається механізм формування Конституційного суду — треба було передбачити такий: половину формує Президент, половину — Верховна Рада. Але тоді, коли розробляли закон, питання таке не виникало. Якщо у спосіб, запропонований опозицією, можна сформувати більш прийнятний склад Конституційного суду, то виникає питання: для кого прийнятний? Ми формуємо його не для цієї Верховної Ради і шукаємо перш за в[...] професіоналів. Я навіть [...] знаю політичних переконан[...] кандидатів, але, читаючи їхні анкети, бачу: це професіональні юристи, яких у нас мало.

— Ваше ставлення до проблеми відновлення КПУ?

— Вважаю, що комуністи — люди політично активні. Я знаю систему відбору у партію, і вважаю, що там були кращі. З них треба зняти тягар членів забороненої партії. Тим більше, що заборона здійснена з порушенням Конституції. До того ж КПУ стало джерелом для створення усіх чи майже усіх нині існуючих партій, не відновиться у такій кількості і з тими функціями — у цьому немає потреби. Якщо хочемо будувати правову державу, не варто забивати у її підвалини гнилий камінь. «Пусть расцветают сто цветов», — так [...]зав Мао Цзедун.

Записав
Костянтин ПАРИШКУРА.

ЯК СІЯТИ, ТАК І ПРОБЛЕМ ГОРА

Через кілька днів в Україні розпочнуться весняно-польові роботи. Але з'ясовується, що господарства до них практично не готові, передовсім через нестачу пального, запчастин тощо. Відповідальність за це покладають на уряд. Чому?

Олександр ДУНТАУ: Вся складність процесів, що відбуваються, зводиться до однієї простої формули. Новий уряд, одержавши виключні права на формування законодавчої бази для поліпшення становища в економіці, повинен був розв'язувати проблеми в кілька етапів. Перший — це відпрацювання пріоритетних напрямів розвитку економіки. Цими пріоритетами є сільське господарство, легка промисловість, паливно-енергетичний комплекс і конверсія. Формування правової бази мало бути націлене на ці галузі. Однак уряд не пройшов цей етап. Він захопився декретами, формуванням національної політики на макрорівні, не враховуючи інтересів мікроекономіки, конкретних товаровиробників. Через це урядові декрети й не працюють...

Якщо сьогодні Кабінет міністрів не зверне увагу на одну з найголовніших проблем — посіяти, а потім забезпечити збирання врожаю, то частина уряду буде змушена піти. Це ті люди, які працюють над паливно-енергетичними проблемами, питаннями сільського господарства, та інші, хто не бажає прислухатися до товаровиробників.

Василь СІНЬКО: Днями по[...]нуться весняно-польові робот[...] І якщо ми не вживемо заход[...] для забезпечення села пальним, то втратимо час і значну частину врожаю. Після того, як Верховна Рада передала низку повноважень урядові, останній видав декрети, які скасували деякі попередні постанови парламенту. Зокрема, постанову, що давала можливість робити бартерний обмін надпланової продукції на потрібні селу вироби. Сьогодні село не має можливості забезпечувати себе необхідним у такий спосіб. Через це не поповнюється бюджет і не поліпшується забезпечення аграрного сектора на місцях. Такі умови, за яких господарства зазнають лише збитків, слід змінювати.

Валентин БУДЬКО: Складається враження, що Кабінет міністрів не знає, яка ситуаці[...] складається на місцях. Том[...] хотів би запропонувати віце-прем'єрам проїхатися по регіонах і зустрітися не з обласними керівниками, а з трудовими колективами. Після цього разом з Верховною Радою остаточно розв'язати наріжні проблеми. У противному разі парламент має перебрати на себе відповідальність за ці питання. Зволікати далі не можна. Треба негайно ухвалити такі законодавчі акти, які дадуть можливість своєчасно провести посівну, а якщо говорити в цілому, то виправити фінансове становище агропромислового комплексу і всієї держави.

Інтерв'ю провів
Євген ОЛЕКСІЄНКО.

КОЛИ НЕ МАТЕРІАЛЬНО, ТО ХОЧА Б ДОБРОЮ ПОРАДОЮ

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

мога СНД) 13 липня 1992 року підписала з Україною договір про надання нам кредиту на 130 млн. екю (162,5 млн. доларів).

Але, хоч як дивно, попит на цю допомогу в нас досить невеликий, як порівняти з пропонованими обсягами. Найбільше запитів на реалізацію проектів МТД надійшло від агропромислового сектора України. Проте майже немає запитів у промислових галузях, в енергетиці, зокрема з питань ядерної безпеки. Жодного замовлення досі не надійшло до Національного центру від хімічної промисловості. І це з огляду на те, що запити на 1993 рік Управління технічної допомоги КЄС при Національному центрі приймає до кінця березня ц. р.

Мабуть, у зв'язку з такою ситуацією, а також з метою пояснити нашим урядовцям, що таке технічна допомога і куди її плановано спрямувати, 3 березня було організовано нараду-семінар на тему: «Питання змісту та координації МТД України». Там виступив перший віце-прем'єр-міністр, національний координатор України з реалізації МТД України І. Юхновський. З самою програмою ТАСІС ознайомив присутніх А. Рейнс — керівник групи експертів КЄС, інтегрованої для роботи в Національному центрі.

І. Юхновський, зокрема, виділив п'ять основних напрямів, де Україна потребує першочергового подання МТД. А саме: енергетика, металургія, хімічна промисловість, машинобудування і сільське господарство.

Зазначимо, що КЄС запропонувала до розгляду ширшу програму основних напрямів подання МТД Україні. До неї, зокрема, увійшли такі пункти, як виробництво і розподіл продовольства, корпоратизація, приватизація і демонополізація, підтримка малих і середніх підприємств, фінансові послуги, міжнародна підприємницька кооперація, будівництво, довкілля, людські ресурси.

Програма МТД на 1993 рік зосереджуватиметься в кількох районах. Найбільшу допомогу буде подано, згідно з запитами, Київській, Одеській областям та Криму.

Важливими районами з цієї точки зору також будуть: Харків, Донецьк — Кривий Ріг — Дніпропетровськ, Миколаїв, а також Чернівці — Львів — Ужгород.

А тих, хто вважає, що технічна допомога — це гроші, устаткування, подорожі за кордон, вимушений розчарувати. Бо МТД — це тимчасове переміщення експертів, а не грошей. Це — консультації, рекомендації, розробка конкретних проектів, і аж ніяк не можливість чужим коштом поправити бюджет власного підприємства... Тому вона і надається безоплатно.

Артем ПРОХОРЕНКО.

УКАЗ Президента України

Про присвоєння КОЗЛОВСЬКОМУ І. С. почесного звання «Народний артист України»

За визначні заслуги у розвитку оперного мистецтва, багаторічну плідну концертну діяльність, популяризацію української музичної спадщини присвоїти **Козловському Івану Семеновичу** почесне звання «Народний артист України».

Президент України
Л. КРАВЧУК.

м. Київ,
3 березня 1993 року.

Іван ПЛЮЩ: «МИ БУДУЄМО ДЕМОКРАТИЧНЕ СУСПІЛЬСТВО, У ЯКОМУ МАЄ ПАНУВАТИ ЗАКОН»

Днями Голова Верховної Ради України І. С. Плющ брав участь в українській радіопрограмі «Незалежність». Протягом години у прямому ефірі він відповідав на запитання кореспондента та радіослухачів. Враховуючи актуальність розмови, пропонуємо звіт про неї нашим читачам.

— Іване Степановичу, незабаром минає три роки новообраній Верховній Раді. Які вони були для вищого законодавчого органу нашої держави?

— Думаю, всі погодяться, що цей час був надзвичайно складний і динамічний. Може, дехто й заперечуватиме, але я додав би: він був щасливий для України.

Чи можна дати об'єктивну оцінку того, що зроблено вищим законодавчим органом України за ці неповні три роки? Мені здається, сьогодні до цього ніхто не готовий, та й не можливо таке зробити. Народна мудрість каже: велике бачиться на відстані. Маю на увазі відстань у часі. Той, хто намагається сьогодні дати однозначну, а то ще й, як буває, категоричну оцінку Верховній Раді, він, м'яко кажучи, поспішає.

— У кількісному відношенні, я сказав би, роботу виконано величезну. А от як ви оцінюєте прийняті закони і постанови щодо їх якості? Адже не секрет, що в багатьох правових актах є «щілини», а то й лазівки для зловживань...

— Роботу Верховної Ради можна розділити принаймні на кілька сфер. Якщо брати першу, політичну, то прийняті документи стали законодавчою базою для розбудови незалежної демократичної України. І варто відзначити, що жоден з них не опротестовано правничими фундаціями чи іншими міжнародними структурами. Небагато було істотних критичних зауважень до них і в нас самих.

Візьмімо Декларацію про державний суверенітет України. Знаєте ж, за яких умов вона творилася. То тепер дехто залякує можливим поверненням до неокомунізму, а тоді ще був пік — саме йшов 28-й з'їзд КПРС. Прийняли ми Декларацію 16 липня 1990 року — майже одностайно. І жодне з її положень до цього часу не опротестовано, ніхто не обгрунтував, що треба вносити якісь зміни. І тепер, готуючи законодавчі акти, часто звіряємо їх з Декларацією. Згадаймо Закон про економічну незалежність, який допомагав виборювати її ще в той період, Акт проголошення незалежності України, пакет документів на розбудову власних Збройних Сил. Можна назвати ще немало правових актів, без яких ми не змогли б здійснити першого етапу політичних реформ.

Але ви щойно нагадали, що є й такі закони, які дають можливість тим, хто шукає лазівки для антизаконних дій, віднаходити їх. Це стосується окремих документів, прийнятих для здійснення радикальних економічних реформ. Вони тепер піддаються гострій критиці і, думаю, справедливо. Приймаючи пакет тих законів, ми по суті починали з чистого аркуша, не маючи досвіду. Я неодноразово казав, що ці документи далеко не ідеальні. Нашій молодій державі, що одержала нелегку спадщину, минуло лише півтора року. За такий час нікому не вдавалося створити досконалу правову базу для розбудови національної економіки, радикальних реформ і впровадити її в реальне життя. Ми, як видно, теж не виняток.

Справді, у законодавстві з економічних реформ є вразливі місця, які декому вдається тлумачити по-своєму, використовувати в корисливих цілях. Але ж є органи виконавчої влади, судово-правові, які мають стежити за тим, щоб не було збочень.

— Як ви прокоментуєте факти зловживань в Укрнафтохімі та Міністерстві зовнішньоекономічних зв'язків?

— Хочу сказати, що з одного чи двох прикладів не можна в цілому засуджувати Укрнафтохім і назване вами міністерство.

Я не боюсь бути непопулярним, стверджуючи, що Укрнафтохім — це компанія майбутнього. Підписуючи указ про її створення, Президент діяв правильно. По-перше, це недержавна структура, а отже, вона — на самозабезпеченні, не одержує з державного бюджету коштів на своє існування. По-друге, Укрнафтохім мав вийти на прямі зв'язки з промислами, де видобувають нафту, застосувати асоційовані форми організації праці.

Враховувалось те, що в Україні є потужна нафтопереробна промисловість. Вона має можливість переробити за рік 62 мільйони тонн нафти за нашої потреби — 50 мільйонів. До того ж є все готове — нафту можна подавати трубопроводами з російських промислів Західного Сибіру. Здавалося б, хороша справа. Завантажуємо свої нафтопереробні заводи, даємо можливість їх колективам нормально працювати. А переробленої нафти, хай навіть 30 процентів, залишалося б в Україні — і то була б користь за кризового з енергоносіями часу.

Але бачите, яка недобра слава поширилася за Укрнафтохімом. Було заявлено, що там окремі люди нажили десятки мільйонів та ще й поклали ці гроші до закордонних банків. Хоч я як Голова Верховної Ради не бачив жодного документа, який би це підтверджував. Під час перевірок певні порушення були виявлені. Замість того, щоб придбати медикаменти, купили якісь автомашини. Щось не те збудували на зароблені кошти. Звичайно, винні мають нести відповідальність. Але не можна робити висновок, що така комерційна структура нам взагалі не потрібна.

Тепер щодо Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків. Воно є у кожній розвинутій країні. Бо має хтось контролювати, що ввозять в країну, що експортують, прогнозувати процеси на майбутнє. Це міністерство повинно всіляко сприяти вкладенню іноземних інвестицій в економіку України, налагоджувати добрі ділові зв'язки з зарубіжними бізнесменами. Тепер у ньому змінено керівництво, там працює багато порядних, ініціативних людей. І якщо кілька чиновників не витримало спокуси хабарами, то нехай вони за це й відповідають. А в цілому на міністерство не можемо навішувати якихось ярликів. Я хотів би, щоб критика була не огульна, а конкретна, адресна. Щоб ми не поспішали ганьбити ті структури, які тільки-но вчора створили з добрими намірами.

— Різні думки можна почути про приватизацію житла. Одні вважають, що йде надто повільно, інші називають її «прихватизацією»...

— Приватизацію житла в Україні розпочали ще в 1989 році, за рішенням уряду, який очолював В. А. Масол. На сьогодні вже називають немалу цифру. Приватизовано шляхом продажу близько 350 тисяч квартир. Здавалося б, справа йде. Але вона має бути вигідна і громадянам, і державі. А що у нас вийшло? Квартири приватизують здебільшого за залишковою вартістю, скажемо чесно — за копійки. А деякі люди, вважаючи, що це вже їхнє житло, почали ним торгувати. Створилося багато посередницьких компаній, з'явився валютний ринок квартир. Є й такі випадки, коли ті, хто викупив свої квартири, швиденько продали їх і змогли ще влаштуватись у чергу за державною квартирою. То що ж ми виграли від такої приватизації, яка провадилася за недосконалим механізмом?

Звичайно, уряд мав не тільки вчасно виробити цей механізм, а й внести його до Верховної Ради, щоб він набрав силу закону. Та ще й повинен стежити, як його виконують на практиці. Якщо та чи інша норма дозволяє знаходити лазівки, про які ви говорили, то треба швидко внести поправки, які б їх перекрили. Але ж цього не робилося. До речі, приватизацію житла провадили структури державної влади, які повинні захищати інтереси держави і громадян. Маю на увазі насамперед державні адміністрації, місцеві Ради народних депутатів.

— Відомо, що дехто з депутатів виступає проти приватизації житла.

— Я не поділяю їхніх позицій. Без приватизації житла ми не здійснимо економічної реформи, ніколи не розв'яжемо проблеми забезпечення житлом усіх громадян. Вважаю, що то була наша помилка, коли орієнтували людей, що держава за всіх потурбується, всі одержать квартири. Стримувалося будівництво приватного, кооперативного житла. Скільки є таких випадків, коли одинокі люди мають три-, чотирикімнатні квартири, держава покриває значну частину їх утримання, а поруч великі сім'ї живуть у тісноті. Хіба це справедливо?

— Якщо судити з нашої пошти, більшість населення підтримує уряд Леоніда Кучми, хоч є й такі, що пропонують відправити його у відставку. Яка ваша думка?

— Коли чуєш заклики до відставки і цього уряду, то ще раз переконуєшся, що ми ніяк не можемо позбавитися застарілого стереотипу. Нам аби швидше знайти когось крайнього, когось винного. Ми змінили один уряд, другий. Тільки-но приступив до роботи третій, а вже чуємо голоси: і цей невдалий! Звичайно, можна послатися на деякі розвинуті демократичні країни, де уряд щороку змінюють, а люди живуть, і непогано. Але ж не забуваймо, що там економіка розвивається за економічними законами, там стабільне суспільство. І зміна уряду чи інших владних структур менше позначається на житті країни. У нас же економіка в такому стані, що уряд повинен постійно здійснювати управління нею, не пускати все на самоплив.

Давати оцінку урядові, який очолює Леонід Кучма, за два-три місяці, думаю, передчасно. Ми бачимо, що він намагається оволодіти ситуацією в цей скрутний період, вплинути на стан справ. Уряд уже здійснює реальні кроки, багато робить для того, щоб зупинити спад виробництва. Вважаю, треба набратися терпіння і допомагати урядові у здійсненні економічних реформ, бо результати залежатимуть не тільки від нього, а й від усіх нас. Ті додаткові повноваження, яких Верховна Рада надала урядові на півроку, думаю, у травні, після його відповідного звіту, будуть продовжені, принаймні хоча б до кінця року.

— Запитання одного з радіослухачів: «Чи скоро матимемо нову Конституцію і яке ваше ставлення до пропозицій деяких політичних партій приймати її не Верховною Радою, а конституційною асамблеєю?»

— З прийняттям Конституції не можемо поспішати, бо це Основний Закон держави. Він має бути такий, щоб і через десять, і через двадцять років відповідав потребам народу. Тепер робочою групою підготовлено новий варіант проекту Конституції — з врахуванням переважної більшості зауважень і пропозицій, що надійшли під час її всенародного обговорення. Після певного аналізу і доопрацювання в Конституційній комісії його буде внесено на розгляд Верховної Ради.

Кому приймати Конституцію? Декотрі намагаються довести, що нинішня Верховна Рада не може цього зробити, а от якась конституційна асамблея чи інша структура — зможе. А хто ж обере ту асамблею? У якому складі? І чи готова вона буде прийняти Конституцію? Якщо брати до уваги політичні мотиви, то одні опоненти думають, що саме їхні сили будуть там представлені і вони приймуть таку Конституцію, яка їм вигідна. Інші не втрачають надії, що вони отримають більше місць у конституційній асамблеї. А я вважаю, що в статті 97 чинної Конституції чітко записано: «До виключного відання Верховної Ради України належать — прийняття Конституції України, внесення до неї змін...» І поки цю статтю не змінено, пропонувати щось інше було б незаконно.

— Чи буде сформовано Конституційний суд? (Н. Іванова, Б. Салій, Т. Боцул).

— Я вважаю, що нам потрібен Конституційний суд. Але як його сформувати за такого політичного протистояння, щоб його сприймали і одна, й інша сторона? Справа ця, як бачите, надзвичайно складна. Але ми прийняли Закон про Конституційний суд, обговорили кандидатури до його складу. Цього хотіла більшість народних депутатів. То чи дано право меншості заблокувати виконання рішення?

Хочу звернути увагу на одну деталь. Від декого з юристів доводилося чути, що, мовляв, Конституційний суд — такий орган, який стоїть і над Верховною Радою, і над Президентом. Це абсолютно неправильно. Нема такого органу, який стояв би над Верховною Радою чи над Президентом. Верховна Рада — вищий законодавчий орган, і над нею стоять тільки виборці. Президент сьогодні — голова виконавчої влади і глава держави, обраний народом. Йому можуть дати оцінку виборці. А Конституційний суд має право лише робити висновок, чи порушені Конституція або той чи інший закон.

Враховуючи те, що сталося у Верховній Раді під час формування Конституційного суду, вважаю, що подальший розгляд цього питання треба відкласти. Але те, за що вже проголосували, має законну силу, і ми цього не відступимося.

— Пенсіонерка з Києва С. А. Хоменко: « Шановний Іване Степановичу! Останні засідання сесії показали, що блок комуністів живий, і ви з ними... Дорога до комунізму — це кінець. Будьте мудріші. Залишайтесь зі своїм згорьованим народом».

— Мені, Софіє Андріївно, доводиться одержувати і гостріші записки. «Невже вас купила комуністична мафія? — говориться в одній. — У нас мороз йде поза шкірою, як тільки пробуємо уявити, що відновляться комуністичні структури». Я повністю поділяю занепокоєння таких людей, яке висловила і Софія Андріївна Хоменко. Бо не дай Боже повернутися до минулого. Тоді почнеться знову: «Кто с нами? Кто против нас?..» І будуть жахливі наслідки.

(Закінчення на 6-й стор.).

Продиктовано в номер

ХАРКІВ — ЗНОВУ КОЛИСКА РЕВОЛЮЦІЇ!

Тут триває регіональна нарада лідерів профспілкових об'єднань південно-східних областей України і Криму. У проекті резолюції наради висунуто вимоги до Президента, ВР та уряду: негайне відновлення економічних зв'язків з державами СНД, постійний контроль над виконанням економічних угод з державами співдружності, прискорення розробки проекту Конституції, в якому буде передбачено розділ про відповідальність Президента, парламенту та уряду за проведення некваліфікованої державної політики. Верховній Раді пропонується негайно припинити «дебати з дріб'язкових питань» і зайнятися розглядом питання про скорочення Збройних Сил України і держапарату. Ще одна вимога: на території України державною має бути також і російська мова, а на території СНД — єдиний економічний та інформаційний простір.
Це — проект. Але якщо на нараді його затвердять, а вищі посадові особи держави його проігнорують, профспілкові лідери обіцяють розпочати всеукраїнський страйк.

УЛЬТИМАТУМ РЕДАКТОРАМ

Активісти Спілки комуністів — трудящих Чернігівщини, УКРП, клубу «Промінь» та міської організації ветеранів війни і праці ухвалили попередити керівництво місцевих газет, радіо, телебачення за ігнорування їхніх заходів. Подальша відсутність на їх зборах представників засобів масової інформації буде розцінюватися як саботування громадської думки. А в разі продовження цих дій постане «питання про звільнення з посад» редакторів.

ДЕБЮТ НА ТБ

3 березня на Кримському телебаченні вперше за час його існування прозвучала українська мова. Президент телерадіокомпанії «Крим» В. Астахов щиро привітав 700-тисячне українське населення півострова з відкриттям цього телеканалу. Державними мовами у Криму є російська, кримськотатарська й українська. Першою телепередачі ведуться постійно, другою — відносно давно. В. Астахов висловив упевненість, що тримовне телебачення послужить гармонізації міжнаціональних стосунків на півострові.

ДОРОГЕ ЗАДОВОЛЕННЯ

Позаминулих вихідних на Кременчуцькому водосховищі відірвалася від берега крижина з 116 рибалками. На допомогу прийшли вертольоти і катери, всіх було врятовано, але обійшлося це у мільйон карбованців. І що ж! Минулої суботи та неділі знову довелося рятувати необережних рибалок.

КОНТРАБАНДИСТИ НЕ ВГАМОВУЮТЬСЯ

На КПП «Чоп» ще не вщухли пристрасті навколо спроби двох водіїв грецьких автобусів перевезти через українсько-угорський кордон 27 громадян з країн Південної Азії, як зафіксовано ще одну спробу. Цього разу виявлено 10 громадян Китаю в автобусі, який йшов до Югославії. Там було облаштовано спеціальну схованку.

ЗАСТРЕЛИВ НАПАДНИКІВ

У селі Новопилипівці Мелітопольського району Запорізької області господар однієї з осель уночі застрелив з мисливської рушниці трьох розбійників. Двоє померли відразу, третій — перебуває в лікарні. Грабіжники (двоє раніше були засуджені) вторглися в будинок громадянина Н., погрожували ножами, готували зашморг на сволоці для розправи з подружжям, якщо те не дасть бензину. Справою займається районна прокуратура.

«Мені тринадцятий минало...»— І все?

Анонс

9 та 10 березня наше ТБ покаже перші три серії фільму Станіслава Клименка «Тарас Шевченко. Заповіт». Всього заплановано 9 серій. Фільм знято на замовлення Міносвіти — насамперед, для потреб школи. Отже, і перше враження, що напрошується після перегляду, — теж, так би мовити, шкільне: це — захоплююча шпаргалка! Хто складав іспити — знає, що воно таке, коли матеріалу море, а часу й можливостей обмаль. Фільм, справді, зроблено поспішно, але при цьому нічого не забуто, тобто «шпаргалка» цілком надійна. Гадаю, це порівняння нікого не образить, адже це факт, що серед шпаргалок трапляються своєрідні шедеври, здатні зацікавити часом навіть професорів. Про фільм можна сперечатися, можна докоряти режисерові за окремі надто прямолінійні вирішення, за неспівмірність певних частин композиції, та багато за що. Але водночас ловиш себе на думці, що ти (знаючи біографію Тараса Шевченка!)... хочеш знати, що там буде далі. От спробуйте запитати нехай навіть найрозумнішого шевченкознавця — що там буде далі? Він вам не скаже. Бо в даному разі це знає тільки режисер Клименко. Тільки він (як це було у третій серії) зможе показати вам несподіваний і зворушливий кадр: юний Шевченко колише на руках немовля і співає йому українську пісню. А те немовля — знаєте хто? То маленький Вася Енгельгардт, синок Тарасового пана. За такий кадр можна багато чого вибачити.

Але боюсь, що Клименко нічого певного вам не скаже, хоч йому вже сняться білі ночі четвертої серії фільму. Та чи буде ця серія — невідомо, бо фільм починався (рік тому) з 900 тисяч карбованців, а нині про подібну суму незручно й згадувати. Грошей нема.

Щоб викупити Шевченка з неволі, було, як відомо, написано портрет Жуковського, придбаний потім імператорською родиною.

Чий би портрет написали тепер? І хто його придбає?

Кажуть, Шевченко дуже шанував меценатів.

Що ж, почекаємо і подивимось — чи шанують вони його?

Віталій ЖЕЖЕРА.

На фото: київський школяр Андрій Кульбачний у ролі юного Тараса.

ПРОЩАЙ, «ФАРМАЦІЯ»!

Буває...

Рішенням Одеської обласної Ради народних депутатів ліквідовано виробниче об'єднання «Фармація». Як сказано, «у зв'язку з критичним становищем по забезпеченню медикаментами лікувальних закладів та населення області».

Люди не без підстав, очевидно, вважали, що в тому немала вина «Фармації». Вона, відокремившись від обласного відділу охорони здоров'я в самостійну структуру, дуже швидко від цивілізованого госпрозрахунку перейшла до знахабнілої комерції, по суті, наживаючись на хворих. Ті, хто мав доступ до ліків, часто не обминали нагоди спекулювати ними.

Відтепер аптечна мережа передана управлінню охорони здоров'я облдержадміністрації. Вона має працювати, в першу чергу, не на прибуток, а на забезпечення потреб хворих. Вводиться суворий облік медикаментів. При цьому не виключається комерційна діяльність аптек: більше надбаєш всіляких лікарняних засобів, більше реалізуєш їх — матимеш краще фінансове становище, вищу зарплату працівників.

Чи допоможе реорганізація хворим — покаже час. Поки ж що в аптеках, як показали ревізії, пусто. Хворі, як і раніше, поспішають за ліками на «товкучки».

Георгій ВОРОТНЮК.

Одеса.

Футбол

ПІСЛЯ ЗИМОВОГО ЗАТИШШЯ

активізувалася футбольна Європа, найсильніші клуби якої продовжили свої кубкові турніри, провівши перші матчі.

Минулого вівторка московський «Спартак» подарував своїм прихильникам (і не тільки їм) красиву перемогу в Роттердамі над грізним «Фейєноордом» — 1:0. Це в турнірі Кубка кубків. У цьому ж змаганні зафіксовано ще й такий результат: «Спарта» (Прага, Чехія) — «Парма» (Італія) — 0:0.

Але найбільший інтерес до турніру «Ліга чемпіонів», в якому гралися поєдинки третього туру.

ГРУПА А.

ЦСКА (Росія) — «Олімпік» (Франція) — 1:1 (0:1). Голи: Пеле (28) — у марсельців; Файзуллін (54) — у москвичів.

Цей поєдинок проходив на Олімпійському стадіоні в Берліні. Армійці почувалися там, мов удома, бо мали солідну підтримку трибун, на яких розмістилося чимало солдатів і офіцерів з групи російської армії в Німеччині. ЦСКА зіграв дуже пристойно з напрочуд вправним суперником, забив свій перший гол у турнірі, врятувавшись цим від поразки.

«Брюгге» (Бельгія) — «Рейнджерс» (Глазго, Шотландія) — 1:1.

	І	В	Н	П	М	О
1. Олімпік	3	1	2	0	6—3	4
2. Рейнджерс	3	1	2	0	4—3	4
3. Брюгге	3	1	1	1	2—4	3
4. ЦСКА	3	0	1	2	1—3	1

ГРУПА В.

«Ейндховен» (Нідерланди) — «Гетеборг» (Швеція) — 1:3. «Порту» (Португалія) — «Мілан» (Італія) — 0:1.

	І	В	Н	П	М	О
1. Мілан	3	3	0	0	7—1	6
2. Гетеборг	3	2	0	1	4—5	4
3. Порту	3	0	1	2	2—4	1
4. Ейндховен	3	0	1	2	4—7	1

Нарешті, про зустрічі на Кубок УЕФА. «Осер» (Франція) — «Аякс» (Нідерланди) — 4:2, «Рома» (Італія) — «Боруссія» (Дортмунд, Німеччина) — 1:0, «Реал» (Мадрид, Іспанія) — «Парі Сен-Жермен» (Франція) — 3:1.

* * *

Товариський матч. «Інтер» (Братіслава, Словаччина) — «Динамо» (Київ, Україна) — 1:2. У гостей голи забили: Грицина, Ребров.

* * *

Учора в ФК «Динамо» (Київ) з 80-річчям вітали ветерана українського і динамівського футболу Рафаїла Фельдштейна, який 40 років життя віддав цьому чудовому клубові. І ми приєднуємося до поздоровлень на адресу шановного Рафаїла Мусійовича.

Віктор СТАНКЕВИЧ.

Зверніть увагу

ТУТ СИДІТИ НЕБЕЗПЕЧНО

— такий висновок зробили оператори біолокації Сумської науково-виробничої фірми «Атон», коли керівник одного підприємства обласного центру попросив обстежити його робоче місце. Виявилось, що під столом начальника знаходилась потужна патогенна зона, індукована земним випромінюванням. За рекомендаціями фахівців стіл було перенесено на один метр лівіше, і у перший же день у чоловіка покращився фізичний стан, зникли головні болі.

Давно вже відомо: не скрізь на Землі людина почуває себе однаково добре у зв'язку з існуючими так званими геопатогенними зонами, при тривалому знаходженні в яких здоров'я людини може зазнати непоправної шкоди. В інших країнах, скажімо, в Англії, це обов'язково враховується при виборі місця забудови і варіантів планування жилих та виробничих приміщень. І от відтепер, вперше в Україні, така вкрай необхідна служба з'явилась у Сумах. Спеціалісти фірми «Атон», які володіють природним обдаруванням і атестовані в Уфологічній асоціації СНД, вже мають доволі замовлень від підприємств, організацій, приватних осіб на пошуки локальних зон з негативним потенціалом.

Зробив замовлення на обстеження корпункту та квартири і ваш власний кореспондент у Сумах. Отож продовження теми — у наступному репортажі.

Віталій МАКСЮТЕНКО.

Коротко

ЗАПОРІЗЬКИЙ ТЕЛЕМАРАФОН

Обласний комітет соціального захисту ветеранів локальних війн, об'єднання Спілки ветеранів Афганістану, правління товариства «Молодь за милосердя» оголосили про проведення обласного телемарафону «З болем у серці» з нагоди четвертої річниці виведення радянських військ з Афганістану. Там загинуло 137 запоріжців. 4 пропало безвісти, 104 стали інвалідами, понад 300 поранено і контужено. Є в області й учасники замовчуваних війн в Алжирі, Анголі, Єгипті і т. д. Збір коштів від телемарафону піде на матеріальну допомогу цим людям та родинам загиблих. Телефон оргкомітету 39-06-11.

Олександр МИХАЙЛЮТА.

КІНОПРЕМ'ЄРИ

У Києві щойно відбулася презентація нового фільму письменника і режисера Миколи Вінграновського «Довженко». Це картина про митця, якого ми раніше не знали і знати не могли. Зокрема, тут використано 1000 метрів плівки, відзнятих Довженком і майже невідомих широкому глядачеві. Вінграновський же працює нині над 15-серійним телевізійним циклом про історичні державно-політичні центри України.

ПОГОДА

5—6 березня на більшій частині України передбачаються сильні снігопади, хуртовини, посилення вітру до 15—20 метрів на секунду, на південному сході і в Криму сніг з дощем, ожеледь. Температура вдень і вночі 2—7 градусів морозу, в Криму 0—5 градусів тепла.

На решті території часом слабкий сніг, вітер східний, 7—12 метрів на секунду, температура вдень 2—7, вночі 9—14, у західних областях подекуди 15—20 градусів морозу.

По Київській області сьогодні вдень часом невеликий сніг, вітер східний, 7—12 метрів на секунду. Температура вдень 2—7 градусів морозу. Вп.мвгряуу

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

Політичні консультації

За міжнародними нормами

З Кишинева до Києва повернулася делегація МЗС України на чолі з послом з особливих доручень А. Озадовським. Під час консультацій з керівниками зовнішньополітичного відомства Молдови делегація наголосила, що позиція України щодо врегулювання конфлікту у Придністров'ї базується на принципах вирішення його мирними політичними засобами, поважання суверенітету і державної незалежності РМ, невтручання у її внутрішні справи, дотримання прав усіх національних меншин згідно з нормами міжнародного права. Український посол висловився за інтенсифікацію і поглиблення переговорів між представниками конфліктуючих сторін.

Керівники МЗС РМ висловили подяку за підтримку Україною Молдови на міжнародних форумах щодо шляхів врегулювання придністровського конфлікту і залучення НБСЄ та інших міжнародних організацій до пошуків якнайшвидшого виходу з кризової ситуації в регіоні.

Делегація МЗС України привернула увагу молдовської сторони до питання забезпечення прав етнічних меншин, зокрема українців. Було обговорено можливість укладення угоди про принципи співробітництва між Україною і РМ щодо захисту прав національних меншин.

Делегація мала також зустрічі з керівниками Товариства українців Придністров'я.

Прес-центр МЗС України.

ХДПУ ВИЯВЛЯЄ АКТИВНІСТЬ. ДИПЛОМАТИЧНУ

У посольстві США в Україні відбулася зустріч керівників цієї дипломатичної установи та представників Християнсько-демократичної партії України. Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні Роман Попадюк і перший секретар посольства Джон Степанчук цікавилися структурою партії, її ставленням до парламенту, уряду, міжнародними зв'язками, релігійною ситуацією в нашій державі.

Новини з посольств

Голова партії Віталій Журавський дав оцінку ситуації в Україні, розповів про участь ХДПУ у політичному житті, розбудові незалежної правової демократичної держави.

Господарі та гості не обійшли таке злободенне питання, як ратифікація Україною договору СТАРТ-1. Роман Попадюк підкреслив, що від того, як воно буде розв'язане, залежатиме подальший розвиток відносин між двома державами. Сторони погодилися, що Україна має йти в майбутнє демократичним шляхом, а її стосунки з США піднятися на вищий рівень.

Андрій АНДРІЙЧУК.

В загоні Ніязова служив Кравчук

Отакої!

Постановою меджлісу — парламенту Туркменистану — одному з місцевих прикордонних загонів надано ім'я Президента Сапармурада Ніязова.

Випадок для республіки майже нічим не примітний, оскільки стихія перейменувань охопила всю країну. Несе свої води Амудар'я Каракумським каналом імені Ніязова, відомих в усьому світі скакунів розводять на конезаводі імені Ніязова, борознить Каспійське море корабель «Сапармурад Ніязов»... Усього понад 200 об'єктів мають це горде ім'я.

Як, мабуть, і під час інших заходів з приводу чергових перейменувань на честь Президента, на церемонії в прикордонному загоні лунали промови про «велику роль Туркменистану в світовому суспільстві», про зусилля Президента в забезпеченні спокою і добробуту людей на цій землі, про високу честь для воїнів прикордонного загону носити ім'я Сапармурада Ніязова. Всі учасники урочисто дали слово зберігати і примножувати бойові традиції. До речі, розповідаючи про ці самі традиції, ветеран загону раптом згадав, як у 30-ті роки один з прикордонників ціною власного життя знищив банду басмачів, що проривалися на радянську землю.

З'ясувалося, прізвище героя — Кравчук, він однофамілець нинішнього Президента України.

Юрій КУШКО.

Ашгабат.

Візити

НА ВИЩОМУ РІВНІ

Найближчим часом слід чекати значного пожвавлення польсько-естонських контактів. Так оцінив після переговорів з головою Ради міністрів Республіки Польща Ханною Сухоцькою результати свого перебування у Варшаві заступник прем'єр-міністра, міністр закордонних справ Естонської Республіки Трівімі Велліст.

Як тут підкреслено, це перший візит естонського політика в Польщу на такому високому рівні. Естонія й Польща, відзначив Т. Велліст, мають багато спільного. Естонія дуже зацікавлена у співробітництві з Польщею, зокрема в будівництві трансбалтійської магістралі, охороні навколишнього середовища та інших галузях.

ІТАР — ТАРС.

Експрес-інформація

НА ДИПЛОМАТИЧНОМУ РІВНІ

Надзвичайний і Повноважний Посол України у Республіці Польща Г. Удовенко зробив візит заступникові міністра закордонних справ Польщі І. Бичевські і вручив йому текст Заяви МЗС України з приводу недавнього виступу на форумі «Гражданского союза» Президента Російської Федерації Б. Єльцина. Як відомо, у ньому російський лідер заявив, що настав момент, коли світове співтовариство повинне надати Росії особливих повноважень як гарантові миру і стабільності на території колишнього СРСР. Посол у свою чергу підкреслив, що ніхто в Українській державі не уповноважував російського Президента звертатися з такими пропозиціями.

Г. Удовенко вручив І. Бичевські текст виступу Президента України Л. Кравчука «Як запобігти розповсюдженню ядерної зброї» на Всесвітньому економічному форумі в Давосі.

НЕ ЗЕМЛЕЮ, ТАК ПОВІТРЯМ

Сполучені Штати продовжуватимуть скидати на парашутах гуманітарні вантажі з продовольством і медикаментами на територію східної Боснії, заявив Президент США Б. Клінтон. Напередодні американський міністр оборони Л. Еспін повідомив, що його країна, можливо, тимчасово припинить проведення таких операцій. За останніми даними, мусульмани у східній Боснії знайшли 29 контейнерів з вантажами, що скинули американські літаки. Ще кілька контейнерів виявилися для них недоступні, бо впали у районах боїв.

ОЦІНИЛИ ЯК НАДУМАНУ ІДЕЮ

Туркменистан утримався від вступу до новоствореної Ради СНД з енергії, бо цей орган вигідний лише Росії, заявив віце-прем'єр згаданої середньоазіатської республіки Н. Суюнов. Він охарактеризував міжурядову Раду з нафти і газу, до якої ввійшли тринадцять республік колишнього СРСР, як надуману ідею. За словами Н. Суюнова, його країна не бачить для себе перспективи у цьому новоутворенні, бо всі держави вкладатимуть капітали в Тюменське родовище нафти без гарантій отримувати її. Туркменістанський міністр зазначив, що республіка має наміри самостійно розвивати власну нафтогазову промисловість і співробітничати з державами СНД лише на двосторонній основі.

За повідомленнями наших власних кореспондентів та зарубіжних інформагентств.

Фотофакт

Медикаменти втрачають «авторитет»

Нещодавно в німецькому місті Ессені провели рейд з метою перевірки цікавого факту: яка кількість медикаментів потрапляє на смітник? Виявляється, що від загальної кількості (а це близько семи тисяч облікованих упаковок з ліками) 38 відсотків взагалі не відкривалися, а 39 відсотків, у кращому разі, були використані лише наполовину (на знімку).

За підрахунками спеціалістів, лише в одному Ессені протягом року до утилізаційних контейнерів потрапляє ліків на суму майже десять мільйонів марок. Існує думка, що такі звалища, можливо, є результатом обережного ставлення хворих до порад і рецептів лікарів. А викликано це тим, що у пацієнтів виникають сумніви щодо ефективності дії тих чи інших препаратів.

Схоже, люди дедалі частіше віддають перевагу безмедикаментозним методам лікування.

ЗНАТИМЕМО І ВМІТИМЕМО

Угоди

Міністр національної оборони Канади Кім Кемпбелл оголосила про підписання з урядом США поновленої угоди про співробітництво у випробуванні зброї. Цей документ є одним із найважливіших елементів воєнної інтеграції двох країн.

«Зростаюча нестабільність в сучасному світі диктує необхідність для Канади та її союзників працювати спільно. Відновлена угода підтверджує наші тривалі й тісні оборонні стосунки з надійним союзником та торговим партнером»,— заявила міністр. Вона особливо наголосила на тій обставині, що канадці мають велику користь з випробувань американської зброї в Канаді, оскільки вони одержують доступ до всіх даних. «Завдяки своїй участі в цих випробуваннях,— відзначила Кемпбелл,— канадські збройні сили набувають цінного тренувального й робочого досвіду, який, у противному разі, був би для них недоступним. Цей досвід потрібний для виконання широкого кола завдань, включаючи операції у рамках ООН».

Угода про випробування й аналіз, як вона офіційно називається, діятиме протягом десяти років.

Валентин ВАСИЛЕЦЬ.

Оттава.

Гортаючи зарубіжну пресу

АНКАРА СТУРБОВАНА

Туреччина виступає проти транспортування нафти з Азербайджану через чорноморські протоки. На думку Анкари, повідомила газета «Джумхрієт», більш активніше використання проток призведе до зростання аварій у Чорному морі і створить загрозу забруднення навколишнього середовища. Імовірність інцидентів у протоках досить велика через значну їхню завантаженість. Це — серйозна небезпека не тільки для навігації та екології регіону, а й для жителів 10-мільйонного Стамбула. Як заявила офіційний представник МЗС Туреччини Феліз Дінчмен, розуміння небезпеки не дозволяє країні піти на такий ризик.

Турецький уряд вважає, що найбільш підходящий варіант доставки нафти й природного газу з Середньої Азії в Європу — протягти трубопровід з Азербайджану до середземноморського узбережжя Туреччини. Якщо такий проект буде здійснено, то дорогоцінну сировину з інших республік регіону можна буде перекачувати до Середземного моря через Баку. Однак азербайджанська сторона, вказує газета, підтримує варіант перевезення нафти через протоки.

Власкори повідомляють

Мінськ

ПРИВАТИЗАЦІЯ ГІГАНТІВ

Досі в Білорусі приватизували в основному підприємства торгівлі та обслуговування. Та от, здається, крига скресла і в середовищі промислових гігантів. Першим на такий крок відважився колектив Мінського мотовелозаводу.

Державна комісія з приватизації оцінила підприємство у 3 мільярди 336 мільйонів 280 тисяч рублів. Пізніше цю суму вдалося зменшити до 1 мільярда 24 мільйонів. Заводчани виплатять її за п'ять років. Частина, яку вноситиме кожен робітник, залежатиме від стажу роботи. Нині кожний заводчанин вирішує: чи бути йому співвласником підприємства, чи працювати за наймом?

Віктор ХОРОШКО.

Реклама

Іван ПЛЮЩ: «МИ БУДУЄМО ДЕМОКРАТИЧНЕ СУСПІЛЬСТВО, У ЯКОМУ МАЄ ПАНУВАТИ ЗАКОН»

(Закінчення. Початок на 3-й стор.).

Але є й інша частина людей, яка боїться ультранаціоналістичних проявів. Бо сьогодні вже можна почути: ось ми скоро розберемося, скоро вчинимо суд!.. Знаєте, у тій партії, у якій і я був понад тридцять років, і цього не приховую, перебувало три мільйони громадян України. А суддями їх тоді хто буде?

До цих питань треба підходити помірковано, не поспішаючи. Думаю Верховна Рада прийме таке рішення, згідно з яким нашого громадянина не можна вважати за злочинця тільки через те, що він перебував у КПРС чи компартії України. Друге, у зв'язку з тим, що це не була партія парламентського типу, а командно-адміністративна, державна структура, то ніякого її відродження і ніякого повернення будь-кому її майна не буде. І третє — громадяни України, які вірять у «соціалістичний спосіб виробництва і комуністичну орієнтацію», мають право бути в комуністичній партії, але у новоствореній — згідно з чинним законодавством. Ми ж будуємо демократичну, правову державу, отже, маємо відповідно і діяти.

— У чому ви, Іване Степановичу, особисто бачите вихід з кризи, що виникла в парламенті? (В. С. Іванов, м. Київ).

— Я скажу так: кризи у Верховній Раді, дав Бог, поки що немає. Є загострення політичної боротьби. І воно з'явилося не просто так. У державах колишнього СРСР спостерігаються спроби відродити структури комуністичної партії, повернутися до старих часів, до Союзу. Треба визнати, що це є. Тому демократичні сили так насторожено ставляться до всього, що відбувається. Але це не означає, що треба вдаватися до блокувань і безпідставних заперечень. Адже Верховна Рада ще не внесла на розгляд жодного питання, жодного проекту, який перекреслював би ту чи іншу норму, що стосується розбудови незалежної, демократичної України.

Розуміючи власну відповідальність, я, як Голова Верховної Ради, все робитиму для того, щоб вона продовжувала працювати, діяла згідно з Конституцією. Загострення політичної ситуації тепер дуже небезпечне. Треба пам'ятати, що ніхто, крім Верховної Ради, не може стабілізувати нашого суспільства.

— Верховна Рада приймає дедалі більше законів, а життя погіршується. То чи потрібно видавати ще нові закони? (І. А. Турко, м. Київ).

— З огляду на нинішню соціально-економічну обстановку ви, Іване Артемовичу, маєте всі підстави робити таке зауваження. Нас можна гостро критикувати за те, що деякі законодавчі акти виявилися недосконалими або не сприймаються життям. Ми сьогодні про це вже говорили. Але хочу відзначити, що демократичне суспільство — це таке, де правлять закони. Якби у більшості нашого населення була схильність повернутися до адміністративно-командної системи, де правлять особи, тоді закони, може, були б і не потрібні. Ми ж йдемо у демократичний світ, обрали собі такий шлях. А справжня демократія є тоді, коли панує закон.

Отже, критикуйте нас, депутатів, і за те, що ми не прийняли ще багато потрібних суспільству законів. Їх важко поділити на головні і другорядні. Доводилося чути такі нарікання: невже цій Верховній Раді нічим зайнятися, що вона готує закон про ветеринарну медицину чи про архівні справи? Але ж з архівними справами теж працюють люди, їм потрібна правова основа. А щодо ветеринарної медицини, то було б помилково думати, що це така проста і другорядна річ. Коли ми стали державою, то на кожну галузь, на всі ланки нашого суспільного життя повинен бути закон. Ми ще далеко не всі прийняли — у цьому наш гріх.

— Коли буде покладено край вивезенню товарів з України, спекуляції товарами державного виробництва? (Л. Г. Братко).

— Думаю, Ларисо Григорівно, вивезенню товарів з України ніколи не буде покладено край. Навпаки, хотілося б, щоб з України вивозили дедалі більше товарів за кордон і відповідно зростав до нас звідти потік продукції, потрібної народові. Бо це було б доброю ознакою того, що країна стає багатшою, знаходить шлях на світовий ринок, її визнає економічне співтовариство. Вірю, що колись так і буде.

А ваша тривога мені зрозуміла. Маєте на увазі безгосподарне, безконтрольне вивезення товарів у великих масштабах, коли на цьому хтось гріє руки, а народ тільки дедалі біднішає. Такого не повинно бути. І тепер уряд вживає заходів, щоб перепинити шлях таким операціям. Прийнято ряд декретів, щоб навести порядок.

Щодо спекуляції товарами, то її можна побороти лише збільшенням їх виробництва. Доти, доки триватиме його спад, не зменшиться і спекуляція, хоч би як ми з нею боролися...

— Вважаю, що і Верховній Раді, і Президенту, і уряду треба активніше вести боротьбу із злочинністю, особливо з мафією та корупцією (П. С. Петрович).

— Я з вами цілком згоден. Останнім часом Верховна Рада прийняла ряд правових актів, спрямованих на посилення боротьби із злочинністю, внесла необхідні поправки і доповнення до чинного законодавства. На пленарних засіданнях було проаналізовано, як виконують прийняті Верховною Радою рішення з цих питань. Створено депутатську комісію для боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Днями уряд провів нараду, у якій взяли участь керівники всіх структур правоохоронних органів. Гостро стояло питання, як далі діяти, щоб поліпшити криміногенну обстановку. Але, як бачите, все не так просто.

Ось у мене ще одна записка: «Чому не можна злодіїв схопити за руку і повернути награбоване народові?» Я міг би назвати великі цифри, скількох «схопили за руку», і вже повернуто державі, народові мільярди карбованців. Але це лише невелика частка того, що розкрадено, награбовано. На жаль, у нас було таке суспільство, що одні крали, а інші, хто був у начальстві чи ближче до нього, ті просто брали. І так — упродовж багатьох років, бо все було «наше», а насправді — «нічиє». Якби був господар, якби воно було «моє», то в себе не вкрадеш. А коли воно чиєсь, то і ставлення до нього відповідне.

За умов, що склалися, боротьба, яку ведемо проти злочинності, вочевидь недостатня. І не здолаємо її, якщо цим займатимуться тільки владні та правоохоронні органи. Коли ж по-справжньому візьметься народ, то здолаємо. Ось профспілки — найчисленніша громадська організація, де близько 26 мільйонів чоловік. Якби члени профспілок, їх лідери, відстоюючи соціальну справедливість, стіною стали проти корупції, мафії, то, впевнений, обстановка була б значно краща.

— Останнім часом ми відчуваємо посилення адміністративного втручання у справи підприємств. Створюються бар'єри на шляху до ринку. Як ви це розцінюєте? (В. В. Євдокимов, заступник директора Одеського заводу важкого кранобудування).

— Якщо одним словом, то — негативно.

— Чи вийде Україна як самостійна держава на нормальний, цивілізований рівень життя? І скільки часу на це потрібно? (В. В. Остапенко, м. Київ).

— В Україні є всі можливості для того, щоб вибороти свою незалежність і розбудувати національну економіку. Про це говоримо не тільки ми. Підтверджують це і авторитетні експерти міжнародних правових, економічних та фінансових структур. Але насамперед потрібна система, яка створила б умови, щоб кожний працював на себе. І тоді Україна поступово стане багата. Скільки для цього потрібно часу? Дуже важко прогнозувати. Думаю, вже недовго залишилося до того, коли ми повіримо, що можемо жити краще. Процес стабілізації настане, гадаю, у найближчі два роки.

А коли досягнемо більш-менш нормального рівня? Наведу такий приклад. Вже три роки, після об'єднання Німеччини, у її східних землях намагаються піднести життя до рівня західних. Для цього щороку вкладають понад сто мільярдів марок інвестицій. І все ж там ще не зупинено спад виробництва, а безробіття торік сягнуло тридцяти відсотків. Так ось, якщо німці вважають, що їм потрібно ще сім—десять років, щоб вирівняти економіку і умови життя, то нам, звичайно, десяти років буде мало, щоб піднестися до німецького рівня.

— Кажуть, що Росія хоче вимкнути газ. Як будемо жити? Адже ми недавно його отримали, — хвилюється Я. Г. Яценко з Таращі Київської області.

— Не бійтесь, Якове Гавриловичу. Я не припускаю й думки, що ми не зможемо домовитися з Росією, іншими державами, щоб газ в Україні був. Добре, що ви отримали його. І користуватиметеся доти, доки цей газ буде в родовищах Росії, Туркменистану, України...

— Чи буде розв'язане питання з безплатним проїздом для пенсіонерів? (Г. І. Кондратович, І. С. Сонкіна).

— Дуже хотілося б вирішити його відразу. Але це таке питання, яке потребує розгляду разом з державним бюджетом. Думаю, що у березні Верховна Рада обговорюватиме бюджет. Тоді і питання щодо права безплатного проїзду для пенсіонерів має бути розв'язане.

Були ще телефонні дзвінки до радіостудії, різні запитання та побажання. А під кінець передали записку, яку продиктувала киянка В. Х. Чохан: «Бажаємо вам, Іване Степановичу, великих успіхів. Підтримуємо всією родиною. Здоров'я і щастя вам!».

Точка зору

Роззброюватися, але розумно

Ми, фахівці з проблем глобальної і регіональної безпеки, вважаючи офіційну позицію України щодо її ядерного статусу в цілому правильною, водночас стурбовані недосконалістю механізму досягнення без'ядерного майбутнього, а також окремими помилками, які, на жаль, були і допускаються у процесі практичної реалізації згаданих намірів.

За нашим твердим переконанням, Україна не повинна просити гарантії своєї безпеки, а, як потенціальний ініціатор і лідер руху до без'ядерного майбутнього, вона має одержати їх від світового співтовариства.

Рух, започаткований нашою державою,— це не є суто українська, а справжня міжнародна проблема. Її успіх чи невдача будуть зумовлюватися тими «правилами гри», які виробить (з незмінною участю держав, що на ділі готові йти до без'ядерного статусу) і буде їх дотримуватися світове співтовариство.

Переконані у ефективності і перспективності саме такого підходу, ми вирішили звернутися до політичних і громадських діячів, учених, експертів, котрі беруть участь у виробленні ядерної політики своїх держав, і інформуємо про це українську громадськість.

МЕМОРАНДУМ

ДО ПОЛІТИКІВ, УЧЕНИХ, ГРОМАДСЬКИХ ДІЯЧІВ, ЕКСПЕРТІВ — УЧАСНИКІВ ФОРМУВАННЯ ЯДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Здобувши велике благо — незалежність, Україна несе високу відповідальність за самостійний вибір шляху. Цей вибір вона має зробити і щодо ядерного майбутнього. Здавалось би, вибір простий: моральна позиція, економічна ситуація, обіцянки, дані світовому співтовариству, однозначно зумовлюють у перспективі без'ядерний статус нашої країни.

Однак хочеться, аби це була відповідь, зроблена добровільно, як волевиявлення і переконання більшості наших громадян, підкріплена максимальними доказами її раціональності і впевненості політиків та експертів у тому, що вона, безумовно, буде на благо України і всього світового співтовариства. Сьогодні такої волі, переконаності і впевненості, на наш погляд, немає.

Насторожує, насамперед, безапеляційна, грубо-тискова, чванлива і менторська ядерна політика наддержав.

Ми повною мірою усвідомлюємо і поділяємо їх стурбованість щодо ядерної безпеки у світі. Не важко зрозуміти їхнє бажання взяти всю відповідальність за цю безпеку тільки на себе. Ми також цілком розуміємо і поділяємо нетерпіння наддержав у питанні скорочення кількості ядерних суб'єктів.

Але важко зрозуміти той безупинний тиск і примус, у режимі яких Україні доводиться робити послідовні, осмислені і несуперечливі кроки до без'ядерності.

Розуміючи месіоністські устремління наддержав, ми сподіваємося на розуміння ними того, що не вони роблять за нас вибір, а його робить наша незалежна держава. І цінність цього вибору значною мірою визначається усвідомленням, добровільністю, власною, а не чужою, відповідальністю за безпеку всього світу.

(Закінчення на 8-й стор.).

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН І ДОПОВНЕНЬ ДО ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПОРЯДОК ВИПЛАТИ КОМПЕНСАЦІЙ, ПОВЕРНЕННЯ МАЙНА АБО ВІДШКОДУВАННЯ ЙОГО ВАРТОСТІ РЕАБІЛІТОВАНИМ ГРОМАДЯНАМ ТА ДО ПОЛОЖЕННЯ ПРО КОМІСІЇ РАД НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ З ПИТАНЬ ПОНОВЛЕННЯ ПРАВ РЕАБІЛІТОВАНИХ

від 18 лютого 1993 р. № 112 Київ

У зв'язку з прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», постанов «Про порядок надання пільг реабілітованим особам, які були репресовані за межами республіки і проживають на території України» і «Про порядок введення в дію Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Внести зміни до Положення про порядок виплати компенсацій, повернення майна або відшкодування його вартості реабілітованим громадянам та до Положення про комісії Рад народних депутатів з питань поновлення прав реабілітованих, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24 червня 1991 р. № 48 (ЗП УРСР, 1991 р., № 6, ст. 59; ЗП України, 1992 р., № 11, ст. 268), виклавши їх у редакції згідно з додатками № 1 і 2.

2. Установити, що заяви реабілітованих громадян та їхніх спадкоємців про виплату грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості розглядаються комісіями, до яких вони надійшли на розгляд до прийняття цієї постанови.

Прем'єр-міністр України Л. КУЧМА.
Міністр Кабінету Міністрів України А. ЛОБОВ.

Додаток № 1

ПОЛОЖЕННЯ

ПРО ПОРЯДОК ВИПЛАТИ ГРОШОВОЇ КОМПЕНСАЦІЇ, ПОВЕРНЕННЯ МАЙНА АБО ВІДШКОДУВАННЯ ЙОГО ВАРТОСТІ РЕАБІЛІТОВАНИМ ГРОМАДЯНАМ АБО ЇХНІМ СПАДКОЄМЦЯМ

Це Положення визначає порядок виплати грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості громадянам, реабілітованим відповідно до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», або їхнім спадкоємцям.

I. Громадяни, які мають право на отримання грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості

1. Право на отримання грошової компенсації за час позбавлення волі або примусового поміщення до лікувальних закладів мають:

громадяни України, громадяни інших держав, а також особи без громадянства (надалі — громадяни), які зазнали політичних репресій на території України і згодом були реабілітовані відповідно до статті 1 Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» органами прокуратури та суду;

громадяни, які були репресовані з політичних мотивів на території України та реабілітовані в установленому порядку до прийняття Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», а також громадяни, які постійно проживали в Україні та з різних причин були переміщені за межі колишнього СРСР, необгрунтовано засуджені військовими трибуналами або піддані репресіям позасудовими органами.

Громадяни, які були репресовані в Україні, реабілітовані в установленому порядку та постійно проживають на території Російської Федерації, за їхнім бажанням мають право одержати належну їм грошову компенсацію за місцем постійного проживання відповідно до Закону Російської Федерації від 22 грудня 1992 р. «Про внесення змін і доповнень до Закону РРФСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій» або у порядку, передбаченому цим Положенням.

Бажаючим отримати компенсацію в Російській Федерації комісія Ради народних депутатів з питань поновлення прав реабілітованих (надалі — комісія) видає довідку про те, що належна їм компенсація в Україні не виплачена.

2. Право на грошову компенсацію мають також спадкоємці громадян, реабілітованих відповідно до статті 1 указаного Закону, якщо вона була нарахована, але не отримана реабілітованим. Виплата зазначеної компенсації в усіх випадках провадиться тільки спадкоємцям першої черги.

3. Громадянам, реабілітованим згідно із статтями 1 і 3 Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», повертаються вилучені у них будівлі та інше майно або відшкодовується їх вартість (за винятком майна, цивільний обіг якого було заборонено на час піддання репресіям).

У разі смерті реабілітованого вилучені будівлі та інше майно повертаються (відшкодовується їх вартість) спадкоємцям першої черги.

II. Порядок звернення за грошовою компенсацією, повернення майна або відшкодування його вартості

4. Заява про виплату грошової компенсації реабілітованим громадянам, які були піддані репресіям в Україні і постійно проживають на її території, подається заявником до комісії за місцем їхнього проживання, а про повернення будівель та іншого майна або відшкодування їх вартості — до комісії за місцем вилучення чи залишення будівель та іншого майна.

Реабілітованими громадянами, які мають право як на отримання грошової компенсації, так і на повернення майна або відшкодування його вартості, заява подається до комісії за місцем вилучення чи залишення будівель та іншого майна.

5. Громадяни, які зазнали репресій на території України і визнані згідно із Законом України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» реабілітованими, але проживають за межами України, подають заяву про виплату грошової компенсації, повернення будівель та іншого майна або відшкодування їх вартості до дипломатичних представництв і консульських установ України, а у тих державах, де їх немає,— безпосередньо до комісій обласних Рад народних депутатів за місцем провадження попереднього слідства, вилучення чи залишення їхнього майна.

Дипломатичні представництва і консульські установи України надсилають вказані заяви для розгляду до обласних комісій за місцем провадження попереднього слідства, вилучення чи залишення майна реабілітованими.

6. Заяви про компенсацію та повернення майна подаються не пізніше трьох років з моменту набуття чинності Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» або з дня одержання громадянином довідки про реабілітацію згідно з указаним Законом.

У разі, коли трирічний строк пропущено з поважних причин, він може бути продовжений рішенням комісії.

7. Рішення про призначення грошової компенсації реабілітованим громадянам приймається комісією на підставі довідки органів прокуратури чи суду про реабілітацію та документів, що підтверджують строк відбування покарання у місцях позбавлення волі або примусового поміщення до лікувальних закладів.

III. Порядок оформлення, нарахування і виплати грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості

8. Заяви про виплату грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості розглядаються комісіями, які надсилають прийняте рішення для виконання відповідним фінансовим органам, юридичним або фізичним особам.

Заява підлягає розглядові не пізніше 6-місячного строку з дня надходження її до комісії.

9. Громадянам, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі або примусового поміщення до лікувальних закладів і згодом реабілітовані відповідно до статті 1 Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», виплачується грошова компенсація у розмірі однієї мінімальної заробітної плати, що встановлена на час розгляду заяви, за кожний місяць позбавлення волі, але не більш як 75 мінімальних заробітних плат. Після прийняття рішення про це реабілітованим громадянам одноразово виплачується до 15 мінімальних заробітних плат, а решта належних грошей — рівними частками протягом наступних п'яти років (у першому півріччі).

При можливості за рішенням місцевої державної адміністрації на вимогу реабілітованого або його спадкоємця першої черги вся нарахована грошова компенсація може бути виплачена одноразово.

Грошова компенсація за неповний місяць позбавлення волі визначається за днями.

За час перебування реабілітованого на спецпоселенні, засланні чи висланні виплата грошової компенсації не проводиться.

Якщо громадянин, засуджений з політичних мотивів, під час відбуття покарання був засуджений вдруге за статтями, що не підпадають під дію Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», грошова компенсація призначається лише за час відбування покарання згідно з першим вироком.

10. Комісії визначають склад майна, яке підлягає поверненню реабілітованому, і встановлюють його вартість на підставі документів про вилучення і реабілітацію майна, одержуваних з архівів та інших установ. Спадкоємцям реабілітованих повертається майно або відшкодовується його вартість при поданні свідоцтв про право на спадщину.

11. Не підлягають поверненню (компенсації) будівлі та інше майно, що було націоналізовано (муніципалізовано) на підставі відповідних нормативних актів.

12. Вилучені будівлі та інше майно (якщо будинок не зайнятий, а майно збереглося) повертаються реабілітованому або його спадкоємцю. При відсутності такої можливості заявнику відшкодовується вартість будівель і майна.

13. Майно реабілітованим повертають державні органи, підприємства та організації незалежно від форм власності (у тому числі колективні сільськогосподарські підприємства), об'єднання громадян або їхні правонаступники, громадяни чи їхні спадкоємці, яким майно первинно було передано безкоштовно.

14. Якщо майно не збереглося, його вартість компенсується тими підприємствами й організаціями, які першими одержали це майно, або їхніми правонаступниками. В інших випадках відшкодування вартості майна провадиться за рахунок коштів місцевого бюджету.

15. Виплата передбаченої цим Положенням грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості реабілітованим громадянам провадяться незалежно від часу реабілітації.

Указана компенсація виплачується за рахунок коштів місцевого бюджету відповідним фінансовим органом за місцем проживання реабілітованого, а якщо реабілітований громадянин проживає за межами України — фінансовим органом за місцем провадження попереднього слідства.

16. Згідно з пунктами 13 і 14 цього Положення юридичні та фізичні особи повертають реабілітованим майно або відшкодовують його вартість в установлені комісією строки, але не пізніше одного року після прийняття рішення.

17. Вартість визначається:

будівель і споруд, що збереглися на момент розгляду заяви комісією, але повернути їх реабілітованому або його спадкоємцю першої черги немає можливості,— за діючими на день розгляду заяви оцінними нормами державного обов'язкового страхування з урахуванням їх зносу на день вилучення;

худоби, птиці та сільськогосподарської продукції, якщо в архівних документах вказана їх якісна характеристика (вага, вид тощо),— за закупівельними цінами, що діють на момент розгляду заяви;

іншого майна, якщо в архівних документах вказана його якісна характеристика (модель, марка тощо), — за середніми ринковими цінами, що діють в районі (місті) на момент розгляду заяви, з урахуванням його зносу на день вилучення.

18. У разі коли повернути майно або відшкодувати його вартість у порядку, передбаченому пунктами 12 і 15 цього Положення, неможливо, реабілітованим на сім'ю виплачується грошова компенсація в таких розмірах: за майно — до 15 тис. крб., за будівлі та споруди, що не збереглися,— до 55 тис. карбованців. Комісії можуть в кожному конкретному випадку визначати й інше співвідношення в сумах компенсації вартості майна. При цьому загальна сума компенсації не повинна перевищувати 70 тис. карбованців.

19. Реабілітованим, які придбали вилучені у них чи залишені ними внаслідок репресій будівлі та майно, за рішенням комісії повертається сплачена сума з урахуванням грошової реформи 1947 року й зміни масштабу цін в 1961 році.

У такому ж порядку провадиться компенсація за вилучені під час репресій гроші та облігації державних позик.

20. За вилучені вироби із золота, срібла та інших дорогоцінних металів і коштовних каменів компенсація виплачується, якщо збереглися архівні документи про їх вилучення і в них вказано дані про кількість, якість, вагу цих виробів тощо.

Зазначена компенсація виплачується в цінах, що діють при купівлі цих цінностей у населення на момент розгляду заяви реабілітованого.

При відсутності якісної характеристики вказаних виробів компенсація виплачується згідно з пунктом 18 цього Положення.

21. У разі одержання громадянином компенсації відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 18 травня 1981 р. «Про відшкодування шкоди, заподіяної громадянам незаконними діями державних і громадських організацій, а також службових осіб при виконанні ними службових обов'язків» фінансовий орган на вимогу комісії подає довідку про розмір виплаченої компенсації, на суму якої зменшується розмір компенсації, що виплачується відповідно до цього Положення.

22. У зв'язку із зміною розміру відшкодувань за будівлі та майно з 5 жов-

(Закінчення на 8-й стор.).

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 18 лютого 1993 р. № 112 Київ

ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН І ДОПОВНЕНЬ ДО ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПОРЯДОК ВИПЛАТИ КОМПЕНСАЦІЙ, ПОВЕРНЕННЯ МАЙНА АБО ВІДШКОДУВАННЯ ЙОГО ВАРТОСТІ РЕАБІЛІТОВАНИМ ГРОМАДЯНАМ ТА ДО ПОЛОЖЕННЯ ПРО КОМІСІЇ РАД НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ З ПИТАНЬ ПОНОВЛЕННЯ ПРАВ РЕАБІЛІТОВАНИХ

(Закінчення. Початок на 7-й стор.).

тня 1992 р., а також розміру грошової компенсації реабілітованому за кожний місяць позбавлення волі з 1 листопада 1992 р. не провадиться перерахунок сум цих виплат, щодо яких вже прийнято відповідне рішення, крім випадків, коли указані компенсації не виплачено з поважних причин (з вини комісій, фінансових органів, підприємств, установ, організацій тощо).

Залишок грошової компенсації за час позбавлення волі реабілітованого громадянина, що належить до виплати протягом п'яти років, виплачується йому або його спадкоємцям першої черги починаючи з 1 листопада 1992 р. з підвищенням за коефіцієнтом 28.

23. У разі розгляду комісією Верховної Ради Республіки Крим, обласною, Київською та Севастопольською міськими комісіями рішень районних (міських) комісій, оскаржених реабілітованими або їхніми спадкоємцями першої черги щодо розміру сум відшкодування за вилучені будівлі та інше майно, що були нараховані до 5 жовтня 1992 р., та грошової компенсації за час позбавлення волі до 5 листопада 1992 р., донараховані після зазначених строків за новими рішеннями суми виплачуються з підвищенням за коефіцієнтами відповідно 10 і 28. Якщо скарга була безпідставною, перерахунки не провадяться.

24. Якщо реабілітованому або спадкоємцю першої черги за місцем застосування репресії вже була виплачена частина грошової компенсації, решта суми виплачується тим же фінансовим органом у порядку, визначеному у пункті 22 цього Положення.

25. Облік нарахованих і виплачених грошових компенсацій провадиться відповідними фінансовими органами.

26. Після виплати всієї суми компенсації або після повернення будівель та іншого майна чи відшкодування їх вартості фінансовий орган або інша організація, що здійснює цю виплату, ставить на зворотному боці довідки про реабілітацію штамп і повертає її реабілітованому (спадкоємцю). У справі залишається копія цього документа.

27. Виплата належних реабілітованому громадянину сум грошової компенсації та вартості вилученого майна провадиться шляхом їх перерахування на особові рахунки реабілітованих чи їхніх спадкоємців першої черги в установах Ощадного банку України або поштових переказів.

Реабілітовані громадяни або їхні спадкоємці першої черги, які проживають за межами України, за своїм вибором одержують нараховану компенсацію за місцем розгляду заяви або поштовим переказом.

Витрати, пов'язані із перерахуванням та доставкою переказами зазначених сум, провадяться за рахунок коштів юридичних або фізичних осіб, що їх здійснюють.

28. Рішення комісій про виплату компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості підлягають обов'язковому виконанню всіма органами державної виконавчої влади, підприємствами, їх об'єднаннями, установами, організаціями, колективними сільськогосподарськими підприємствами, об'єднаннями громадян або їхніми правонаступниками, а також громадянами чи їхніми спадкоємцями.

29. Рішення комісій з питань виплати компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості можуть бути оскаржені реабілітованими (або їхніми спадкоємцями) та іншими заінтересованими громадянами відповідно до комісії Верховної Ради Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міських комісій. В разі незадоволення прийнятими рішеннями ці громадяни можуть звернутися за розв'язанням спору до суду.

Міністр Кабінету Міністрів України
А. ЛОБОВ.

Додаток № 2

ПОЛОЖЕННЯ

ПРО КОМІСІЇ РАД НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ З ПИТАНЬ ПОНОВЛЕННЯ ПРАВ РЕАБІЛІТОВАНИХ

1. Комісії Рад народних депутатів з питань поновлення прав реабілітованих (надалі — комісії) утворюються Верховною Радою Республіки Крим, обласними, районними, міськими і районними в місті Радами народних депутатів.

Комісії у своїй роботі керуються законами України, постановами Кабінету Міністрів України, іншими нормативними актами, а також цим Положенням.

2. Головними завданнями комісій є вирішення питань, пов'язаних з установленням факту розкуркулення, адміністративного виселення з відшкодуванням матеріальних збитків і виплатою грошової компенсації реабілітованим, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі або примусового поміщення до лікувальних закладів, поновленням житлових та інших прав громадян, реабілітованих відповідно до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні».

3. Комісії відповідно до покладених на них завдань:

подають допомогу громадянам в одержанні необхідних документів у зв'язку з реабілітацією;

організують публікацію повідомлень про реабілітацію в пресі чи іншим способом інформують громадськість за місцем роботи та проживання реабілітованого;

доручають органам внутрішніх справ провадити перевірку фактів безпідставності заслання і виселення, направлення на спецпоселення, а також конфіскації та вилучення майна у зв'язку з необгрунтованими репресіями (розкуркуленням);

заслуховують інформацію відповідних службових осіб про виконання законодавства з питань реабілітації, а також подання допомоги реабілітованим громадянам і членам їхніх сімей;

здійснюють контроль за відшкодуванням реабілітованим громадянам матеріальних збитків і наданням установлених пільг;

вирішують інші питання, пов'язані з поновленням прав реабілітованих громадян.

4. Районні, міські, районні в місті комісії крім виконання функцій, передбачених у пункті 3 цього Положення:

розглядають листи, заяви і скарги репресованих громадян або їхніх спадкоємців першої черги з питань встановлення факту розкуркулення, адміністративного виселення, відшкодування матеріальних збитків, виплати грошової компенсації реабілітованим;

приймають рішення щодо:

встановлення факту розкуркулення, адміністративного виселення;

відшкодування матеріальних збитків відповідно до Положення про порядок виплати грошової компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості реабілітованим громадянам або їхнім спадкоємцям;

поновлення житлових та інших прав реабілітованих громадян.

5. Комісія Верховної Ради Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські комісії, крім виконання функцій, передбачених у пункті 3 цього Положення, розглядають скарги на рішення районних, міських, районних у місті комісій та приймають за ними рішення, здійснюють координацію їх роботи, подають методичну допомогу.

6. Комісії діють у складі голови, заступника голови, секретаря та членів комісії. Кількісний і персональний склад комісії, а також штатна чисельність її працівників затверджуються відповідною Радою народних депутатів.

До складу комісії можуть входити депутати Рад народних депутатів, представники громадськості, фінансових органів, житлово-комунального господарства, соціального забезпечення, архівних установ, а у разі необхідності й інших організацій та установ.

7. Організацію роботи комісій забезпечує голова комісії. Діловодство здійснює секретар комісії, який відповідає за правильне ведення документації, підготовку до засідань комісії необхідних матеріалів, їх зберігання та облік.

8. Засідання комісії проводяться в міру необхідності, але не рідше одного разу на місяць, і правомочні, якщо на них присутні більше половини її складу. Всі питання в комісії вирішуються більшістю голосів присутніх її членів.

9. У засіданнях комісії можуть брати участь і особи, які подали заяву з питань, віднесених до компетенції комісії, або їхні представники.

10. Рішення комісії підписує голова (у разі його відсутності — заступник голови) і секретар комісії.

11. Рішення комісій з питань виплати грошової компенсації, повернення будівель та іншого майна або відшкодування їх вартості можуть бути оскаржені реабілітованим (або його спадкоємцями) та іншими заінтересованими громадянами відповідно до Комісії Верховної Ради Республіки Крим, обласної, Київської та Севастопольської міських комісій. У разі незадоволення прийнятим рішенням ці громадяни можуть звернутися за розв'язанням спору до суду.

12. Організаційно-технічне та фінансове забезпечення діяльності комісії здійснюють виконавчий комітет і секретаріат відповідної Ради народних депутатів.

13. Комісія користується штампом і печаткою Ради народних депутатів, що її утворила.

Міністр Кабінету Міністрів України
А. ЛОБОВ.

РОЗЗБРОЮВАТИСЯ, АЛЕ РОЗУМНО

(Закінчення. Початок на 6-й стор.).

Так, за даних умов метушливо-слухняна позиція України тимчасово може і була б їй на користь. Однак така позиція не відповідає, на нашу думку, новій перспективі розвитку світового співтовариства.

Після ліквідації роздвоєності світу виникає ситуація, коли світові ядерні наддержави, об'єднавши свої інтереси, можуть диктувати решті країн свої умови і геополітичні правила. Можливість такого диктату суперечить смисловій цільності міждержавних відносин і розбещує наддержави.

Не можна допустити, щоб виникла суперечність між демократичною сутністю наддержав і недемократичним змістом міжнародної політики. Адже народи, що стали на шлях вільного розвитку, свої надії на майбутнє пов'язують саме з демократією.

Ми, українські вчені, експерти з даної проблеми, вважаючи звільнення світу від ядерної зброї не лише великою політичною, а й великою моральною метою, сподіваємося, що у світовому процесі руху до ядерної безпеки не буде панів і наймитів, начальників і підлеглих, старших і молодших «братів».

Подальший розвиток процесу ядерного роззброєння і непоширення ядерної зброї вимагає нових підходів на основі принципово іншого узгоджувального механізму.

З метою демонополізації процесу досягнення ядерної безпеки вважаємо за доцільне:

1. Створення «без'ядерного клубу» з держав, які вже мають ядерний статус чи стоять на порозі до нього, однак добровільно його позбуваються. Саме ці країни, усвідомивши абсурдність володіння ядерною зброєю у сучасному світі, могли б прискорити процес ядерного роззброєння, стати рівноправними партнерами і опонентами наддержав у цій справі.

2. Створення Асамблеї «без'ядерного клубу» з відповідним її представництвом в ООН, що дасть змогу визнати і уніфікувати статус членів даного клубу у світовому співтоваристві, їхні пільги та гарантії безпеки, необхідні для стимулів щодо залучення до нього нових держав.

3. Створення постійнодіючого міжнародного Інституту з проблем без'ядерного майбутнього. Цей заклад, об'єднавши незалежних експертів з високою міжнародною репутацією, міг би розробляти оптимальні міжнародні політико-правові технології просування до без'ядерного майбутнього. Він також міг би давати професійну оцінку позицій тих держав, які штучно гальмують ядерне роззброєння в світі, намагаються здобути з свого ядерного статусу не лише гарантії безпеки, а й власні політичні та економічні вигоди на шкоду без'ядерним державам, з метою дискримінації останніх.

Порушені питання можна було б розглянути в межах конференції, яку ООН планує провести в Києві (Україна).

Дмитро ВИДРІН,
директор Міжнародного інституту глобальної та регіональної безпеки.

Леонід ТУПЧІЄНКО,
генеральний директор іноваційного політологічного центру.

Олег БОДРУК,
Едуард ЛИСИЦИН,
провідні науковці Інституту світової економіки і міжнародних відносин.

Київ,
12 лютого 1993 р.

БАБУСЯ ЯВДОХА ПРОКИНУЛИСЯ...

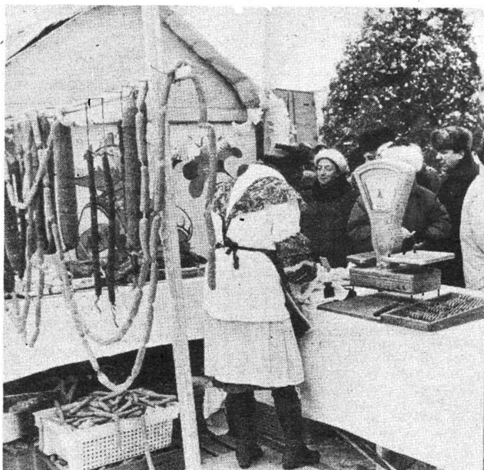
І які ж мудрі були наші пращури! Як багато вони знали й відчували, живучи в гармонії з природою! Й до календаря майже не заглядали. А навіщо? З тонких прикмет усе розуміли, бачили заздалегідь. Після Стрітення Господнього, коли зима зустрічалася з літом, починалося готування до масляного тижня. То був веселий тиждень. По-різному він проходив у кожному селі — із своїми вигадками, цікавими забавами. Ну, хоча б таке: жінки прив'язували до ніг дівкам і парубкам, тим, хто не одружився минулого м'ясоїда, дерев'яні колодочки. А щоб знали, що рід треба продовжувати. Зняти ж ці колодки можна було за великий (жартівливий) викуп. На зібрані гроші гуляли. Увечері після роботи збиралися в якійсь хатині, ліпили вареники з сиром, одночасно й співали, й перекидалися дотепами, влучними жартами, а, попоївши, танцювали, веселилися.

До речі, не забували благочестиві християни останнього тижня перед Великим постом ходити до родичів, друзів, щоб попросити прощення за прикрощі й образи, знімаючи в такий спосіб гріх з душі. Добрий, мудрий був звичай. Тож з легким серцем і співалося, і гулялося усім на Масляну.

Звісно, не все у наших нинішніх Масляних таке, як колись. Та, дивлячись на ці фотографії, віриш — не втрачено щось дуже зворушливе. Подивіться і ви уважно на знімки, зроблені нашим фотокореспондентом Сергієм Ковальчуком минулої неділі у Голосієві, може, побачите бабку Явдоху серед люду. Вона навесні від сну прокидається, виходить із своєї нори і свистить. Так кажуть... Тобто весна прийшла.

Людмила БАРАНЕВИЧ.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Яким же став проект Основного Закону

після всенародного обговорення

Пишемо нову Конституцію

Підсумок цього етапу роботи над проектом нової Конституції України на прохання редакції підбиває у кількох подачах, публікацію яких ми розпочинаємо сьогодні, доктор юридичних наук, професор, член Конституційної комісії Верховної Ради

Анатолій ***МАЦЮК.***

Загалом надійшло 47320 пропозицій і зауважень до різних положень і статей проекту нової Конституції України. Всі вони узагальнені у 20 томах, що налічують понад 5 тисяч сторінок. Доопрацювання проекту здійснювалось так, що жодна пропозиція не пройшла повз увагу членів робочої групи Конституційної комісії. Враховано понад 6 тисяч конструктивних пропозицій і зауважень, висловлених окремими громадянами, трудовими колективами, громадськими об'єднаннями, Радами народних депутатів, вітчизняними та зарубіжними фахівцями. При цьому 48 статей вилучено, 188 — істотно доопрацьовано, 30 нових статей внесено.

Негативна ж оцінка проекту в цілому висловлена у 3721 випадку, зокрема 7 обласними, 51 міською, районною та сільською Радами, 2580 громадянами, 16 об'єднаннями громадян. При цьому до негативу зараховувалися випадки прямого несхвалення проекту в цілому, а не кількість зауважень і пропозицій щодо необхідності його доопрацювання, оскільки саме для цього і передбачалося обговорення.

А тепер про характер самих зауважень і пропозицій та їх врахування при доопрацюванні проекту. Слід, мабуть, почати з того, що було багато критики **щодо начебто занадто великого обсягу проекту.** Як аргумент використовувалися посилання, приміром, на Конституцію США, яка мовляв, має всього сім статей і 26 поправок, прийнятих протягом понад 200 років її існування. Зауважу, що Конституція США разом із поправками не така вже й мала за обсягом, оскільки вказані сім статей мають в свою чергу 24 розділи, чималими є також і поправки. До того ж, як відомо, США, на відміну від України, є країною англосаксонського, прецедентного права. А це означає, що існує ще й неписана, але чинна Конституція, яка постійно, протягом існування цієї країни, пишеться Верховним Судом США. На нього покладено офіційне тлумачення Конституції. Відтак її обсяг сягає сотень сторінок. А головне полягає в тому, що, враховуючи особливості прийняття Конституції, внесення до неї змін і доповнень, конституційне регулювання суспільних відносин є найбільш жорстким і стабільним, ефективніше забезпечує верховенство права, захист прав і свобод людини і громадянина. Конституція не вінчає піраміду системи законодавства, а є її основою, фундаментом. Тому в ній має бути закладено максимум раціонально необхідних вихідних і конкретних положень. Інакше Конституція навряд чи стане актом прямої дії, більше того, у складному становищі опиниться Конституційний Суд України, якому доведеться у своїй діяльності здебільшого займатися тлумаченням Конституції.

У процесі обговорення проекту часто зверталась увага на те, що в ньому **чітко не проглядається форма державного устрою і правління України: чи є вона президентською, чи парламентською, чи змішаною.** Зазначу, що у світі не існує держав з класично чистими формами державного правління. Класифікація є теоретично умовною. Саме через це в більшості конституцій зарубіжних країн прямо не зафіксована та чи інша форма державного правління.

Нерідко поставали питання і про те, **який же соціально-економічний лад закріплює проект нової Конституції України.** Знову ж таки, звертаючись до світового досвіду, зазначимо, що здебільшого, поняття в конституціях у буквальному розумінні не фіксується. Але з їх текстів складається уявлення про соціально-економічний лад. Про нього можна зробити висновок і з різних статей нашого проекту. Зокрема, по-перше, в ньому закріплюється, що Україна «є демократичною правовою державою, конституційний лад якої грунтується на визнанні людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю» (ст. ст. 1—2 проекту). По-друге, вся повнота влади належить народу України, який є єдиним джерелом державної влади і самоврядування (ст. 3). По-третє, суспільне життя в Україні базується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, тобто на визнанні багатопартійності, гарантуванні рівноправності різних форм власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки (ст. 9). По-четверте, визнається пріоритет громадянського суспільства перед державою, яка підпорядковується служінню цьому суспільству (ст. 65). Іншими словами, побудова громадянського суспільства і правової держави на основі загальнолюдських цінностей, тобто ідей гуманізму, демократії, рівноправності й соціальної справедливості, економічної, політичної та ідеологічної свободи, захисту прав і свобод людини — все це саме ті складові, що характеризують глибинну суть держави, яку ми прагнемо побудувати, і які знайшли своє відображення у проекті нової Конституції України.

Зважаючи на зауваження і пропозиції, у проекті **значно чіткіше сформульовано відповідні положення щодо народовладдя — визначальної засади конституційного ладу. Крім того, написано новий окремий розділ під назвою «Пряме народовладдя», в якому розкрито суть, принципи і конкретні інститути народовладдя.** З приводу цього доречно зауважити, що **влада народу (народовладдя) здійснюється не лише через інститути безпосередньої демократії (вибори, референдуми, сходи, збори тощо), саме таке розуміння і відчувалося в окремих листах громадян — а також і** через систему державних органів та органів місцевого самоврядування. Інша справа, що тут виникає проблема ефективного громадського контролю над діяльністю органів влади, зворотного зв'язку від народу до органів влади. Якщо відверто, то це — найслабкіші місця в проекті. Пошук механізмів триває.

А тепер про доопрацювання більш конкретних, але не менш важливих і гострих положень проекту Конституції.

Враховуючи численні зауваження і пропозиції, **відновлена стаття про українську мову як державну. Водночас передбачена можливість функціонування, як офіційної, мови, прийнятої для населення місцевості, де проживає одна або декілька національних груп (ст. 7).** Чимало було пропозицій про надання статусу державної і російській мові з огляду на велику кількість російськомовного населення України. А тому вирішальне слово за тією інстанцією, яка прийматиме нову Конституцію України.

З метою консолідації громадян України всіх національностей, які проживають на її території, **запропоновано положення про те, що український народ — це громадяни України всіх національностей.**

Конкретизовано положення про єдине громадянство в Україні. **Передбачена конституційна можливість вирішення питань подвійного громадянства шляхом міжнародних двосторонніх договорів.**

Внесено істотні зміни до розділу про права і свободи людини і громадянина. Посилено конституційні гарантії громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав, конкретизовано умови їх здійснення. **Виходячи з ідеї про первинність інтересів людини над інтересами держави, значно змінено правовий статус особи в усіх її соціальних вимірах.**

Це стосується і судового механізму захисту прав, і умов притягнення до юридичної відповідальності, і відшкодування особі заподіяної шкоди тощо.

Зокрема, чітко закріплене положення, що конституційні права і свободи ні за яких обставин не можуть бути скасовані. Дається вичерпний і значно скорочений перелік прав і свобод, які можуть бути тимчасово обмежені лише за умов воєнного або надзвичайного стану і тільки безпосередньо **Національними Зборами** (ст. 59).

Поряд з **положенням про рівність конституційних прав громадян України, їх рівність перед законом закріплюється положенням про те, що ніхто не може користуватися перевагами і пільгами, якщо вони не передбачені законом (ст. ст. 14—15).**

На рівні світових стандартів розв'язане питання особистої безпеки громадян. Передбачено, що кожний має право захищати своє життя і життя інших осіб усіма законними засобами, включаючи і зброю, від будь-яких протиправних посягань (ст. 21).

Посилені гарантії додержання презумпції невинуватості, відшкодування за рахунок держави заподіяної громадянину шкоди злочинами або неправомірними діями посадових осіб (ст. ст. 8—56).

Істотно доопрацьовані положення, що стосуються так званих позитивних прав, економічних, соціальних, культурних, тобто таких, **які було не завжди легко або й дуже складно захистити у судовому порядку.**

Внесено надзвичайно багато пропозицій, щоб перелік цих прав якщо не зовсім вилучити з проекту, то значно скоротити. Були пропозиції щодо **виокремлення їх у спеціальну главу під назвою «соціальні наміри держави».** Знову ж таки, звернувшись до світового досвіду, а головне, врахувавши пропозиції громадян, **трудових колективів,** громадських об'єднань, розробники пішли шляхом посилення гарантій вказаних прав, пошуків таких їх елементів, які підлягали б і судовому захисту. **Найбільша складність виникла практично у трактуванні таких найважливіших для громадян прав,** як право на працю, житло, освіту і охорону здоров'я. Зокрема, **гарантії на працю посилені через покладення на державу обов'язку створювати умови для повної зайнятості населення,** здійснення програм підготовки і перепідготовки працівників, через гарантування захисту від незаконного звільнення та матеріального забезпечення на випадок безробіття.

Закріплюється положення про те, що заробітна плата не може бути нижчою мінімального встановленого державою розміру і має забезпечувати такий прожитковий мінімум для працівника і його сім'ї, який має відповідати науково обгрунтованим фізіологічним і соціально-культурним потребам людини (ст. 39).

Значно посилено гарантії соціально-економічних прав малозабезпечених категорій громадян та інших осіб, що потребують підвищеного соціального захисту, включаючи надання їм безплатно або за доступну ціну житла з державних, комунальних та інших житлових фондів, а також безплатної медичної допомоги в державних і комунальних установах охорони здоров'я за рахунок бюджетних коштів, страхових внесків та інших надходжень. По-новому розв'язується питання права на освіту. **Гарантується загальнодоступність і безплатність дошкільної, середньої загальної та середньої професійної освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Щодо вищої освіти, то її безоплатне здобуття держава гарантує для дітей із малозабезпечених сімей, дітям-сиротам та надання їм державних стипендій (ст. 45).**

Розширені права профспілок і можливості їх участі в соціальному захисті трудящих (ст. ст. 31, 39, 129).

Дещо уточнені й обов'язки громадян, які мають користуватися своїми правами, не завдаючи шкоди правам і свободам, честі і гідності інших осіб. **Закріплене положення про те, що незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності за виконання обов'язків.** Значно доопрацьований розділ проекту, присвячений громадянському суспільству, в інститутах якого знайшли свою конкретизацію гарантії відповідних прав і свобод людини. Зокрема, чіткіше сформульовані положення про співвідношення громадянського суспільства і держави. Державне регулювання в громадянському суспільстві обмежене рамками Конституції і законів і має бути спрямоване на забезпечення інтересів людини. Закріплено принцип самоорганізації і самоврегулювання громадянського суспільства.

У зв'язку з численними зауваженнями і пропозиціями **уточнені положення про власність, її форми і види.** Як і в проекті Конституції, що обговорювався, у новому його варіанті закріплюються дві основні її форми, або види — приватна і публічна. З пропозиціями щодо виділення поряд з названими формами ще й колективної власності не можна було погодитися, оскільки колективною може бути і та й інша основна форма. Будинок чи підприємство після його приватизації не стає пронто колективним. Елемент колективності не змінює природи власності. Вона або публічна (суспільна), або приватна. А тому в запропонованому варіанті проекту більш прийнятна формула приватної власності:

«Приватною може бути власність окремих громадян, їх об'єднань і трудових колективів» (ст. 64). Тут мається на увазі, що поняття «об'єднання громадян» і «трудові колективи» не завжди співпадають. Публічною (суспільною) є державна і комунальна (муніципальна) власність.

Сформульоване важливе положення про гарантування законом соціальної функції власності як основи соціально орієнтованої економіки. Для забезпечення соціальної спрямованості економіки передбачено також положення про те, що «закон встановлює вичерпний перелік суб'єктів власності, які можуть знаходитись виключно у державній власності».

Щодо приватної власності на землю, то у проекті передбачається, що це право надається лише громадянам України на підставах і в межах, визначених законом.

Враховуючи особливості і нинішній стан екологічної безпеки в нашій державі, у проекті записано важливе положення, що **в Україні визнається пріоритет екології над економікою (ст. 74),** посилена відповідальність за будь-які порушення екологічних стандартів, приховування екологічної інформації або її спотворення. Враховано чимало пропозицій громадян щодо таких інститутів громадянського суспільства, як сім'я, освіта, наука і культура, свобода, інформації. Істотно доопрацьована глава проекту про громадські об'єднання. Враховуючи пропозиції учасників обговорення **сформульовані окремі статті щодо професійних спілок і релігійних організацій (ст. ст. 89—90).**

Доопрацьовуючи розділ про громадянське суспільство, розробники керувалися такою закономірністю: **якщо в суспільстві створено гідні людини умови життя — матеріальні, духовні, культурні, не утискуються права і свободи громадян, якщо вони відчувають себе вільними і захищеними від будь-якого сваволля і диктату, таке суспільство — громадянське.**

«ВІРИМО, БО КУЧМА ГОВОРИТЬ ПРАВДУ...»

НА ВАС УСЯ НАДІЯ

Шановний Леоніде Даниловичу! Трудові колективи наших державних підприємств висловлюють довіру вам і вашим діям, спрямованим на припинення пограбування України і притягнення до відповідальності розкрадачів народного добра.

Сьогодні держава залишила підприємства напризволяще. І вони змушені самотужки вести пошук ринків збуту, матеріалів, комплектуючих. Розірвано систему спеціалізації та кооперації, яку створювали не одне десятиліття. Поки що, на наш погляд, важко спрогнозувати подальшу долю підприємств та їхніх колективів. Над робітниками, інженерами, службовцями висить дамоклів меч масового безробіття.

Розуміємо, що для виходу з такого скрутного становища потрібен не один день. Від нового уряду ми сподіваємося на програму виходу з кризи. Хотіли б, аби вона, на відміну від попередніх, надавала перевагу колективам — виробникам продукції. Бо країна, де немає престижу праці, заінтересованості у піднесенні виробництва, не має майбутнього.

За дорученням профспілкових комітетів підприємств листа підписали:

В. ТЕРОН, голова профкому заводу електрозварювального устаткування; С. ВАЛЬКО, голова профкому заводу залізобетонних виробів; В. ЗЮМКІНА, голова профкому заводу «Сільгоспагрегат».

Каховка Херсонської області.

Перехрестя думок

У редакційній пошті з'явилися перші ластівки — листи на підтримку дій уряду. Хоча й далі, як по старій наїжадженій колії, йдуть листи, автори яких настороженно оцінюють дії нового уряду, критикують його. Бо ж значна частина наших дописувачів — це літні люди, котрі наслухалися за своє життя багато обіцянок-цяцянок, начиталися усіляких далекозорих і недосяжних програм та директив.

Думки читачів про новий уряд ми маємо намір друкувати й надалі. Вони, сподіваємося, змусять авторів декретів глибше замислюватися, перш ніж їх ухвалювати.

МОЖЕМО ТРОХИ ПОТЕРПІТИ

Ризикую бути записаним у штатні глашатаї, яких в епоху недорозвиненого соціалізму використовували для схвалення грандіозних накреслень або таврування ідейних відступників. Та все ж таки висловлю свої міркування стосовно грудневих рішень Кабінету міністрів, наслідком яких було підвищення цін та тарифів. Я підтримую такий крок. І ось чому. Переконаний, що це вимушені рішення. Але вони спрямовані на приборкання гіперінфляції, на зменшення падіння виробництва. Особисто я й надалі підтримуватиму всі рішення нашого уряду, спрямовані на стабілізацію економіки. Нехай доведеться деякий час терпіти скруту, головне — стати нашій державі міцно на ноги.

Федір ОЛЕКСІЄНКО, пенсіонер.

Київ.

«ТАКИЙ УРЯД НАМ НЕ ПОТРІБЕН»

ЖИТТЯ НЕ ПО КИШЕНІ

Ціни щодня зростають. Звичайна людина майже нічого придбати не може. Приміром, натрапила я в магазині на непогану шовкову тканину, але, поцікавившись її ціною, зрозуміла, що справити нову сукню мені не по кишені. А якийсь спекулянт, сміючись, придбає її і, сміючись, вивезе за кордон. А ми, дурні, маємо терпіти нестатки й очікувати поліпшення в економіці? Спитати б: навіщо нам такі Верховна Рада та уряд, коли вони не дбають про народ?

Надія ЧЕРНИШ.

Іллінці Вінницької області.

ПРАЦЮВАТИ НА СОВІСТЬ

Урядові Л. Кучми народ довіряє, але цього замало для швидкого розв'язання завдань, які стоять перед ним. Потрібна ще й наша допомога. У цьому зв'язку хотів би звернути увагу на втрати зерна на ланах України. Вони в основному пов'язані з недосконалістю зернозбиральних комбайнів. І ось моя пропозиція. А чому б урядові замість того, щоб щороку закуповувати зерно за кордоном, та не придбати там комбайни? З повідомлень у пресі відомо, що закордонна техніка значно досконаліша. Гадаю, ліпше мати у господарстві одну хорошу річ, аніж десяток третьосортних.

А взагалі найкращою допомогою урядові, рідній державі буде наша праця. Праця на совість кожного з нас.

Г. ШЕВЕЛА, головний лікар районної санепідемстанції.

смт. Велика Олександрівка Херсонської області.

РОЗУМІННЯ ПРИЙДЕ З ЧАСОМ

Коли Леонідові Даниловичу вдасться повернути на краще нашу економіку, то в нього буде багато помічників та прихильників. Поки що народ за нього, бо він говорить правду, хоч би яка гірка вона була. З часом, гадаю, люди дадуть позитивну оцінку першим крокам теперішнього уряду.

Р. ЧЕПІЛЬ, учасник Великої Вітчизняної війни.

Зборів Тернопільської області.

МАЄМО КЕРІВНИЦТВО БЕЗНАДІЇ

Ось і маємо замість уряду народної довіри уряд безнадії. Бо хіба можна сподіватися на те, що уряд зможе відновити виробництво, коли він йде тим же шляхом, на якому посковзнулася команда Фокіна? Так, ціни повинні бути на рівні світових. Але ж і заробітну плату мають нараховувати за тим самим принципом. Нині професор отримує платню таку ж, як і прибиральниця у системі торгівлі. Інколи я думаю: може, він стільки й заслуговує? Адже в нашому уряді сьогодні працюють саме професори? Їм краще знати, чого вони варті...

Колись партократи перед тим, як прийняти якесь кардинальне рішення, проводили наради, всенародні обговорення. А вже потім втілювали намічене. Тепер ніхто ні з ким не радиться. Навіщо це урядові безнадії? Пливемо за течією. Мимо мрій про незалежну Україну. І не про щастя думаємо, а як вижити.

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ.

Львів.

ЯК ПРОЖИТИ НА ПЕНСІЮ?

Чимало запитань непокоїть нас, людей похилого віку, але ніхто не може дати нам відповіді. Спекулянти, злодії групуються, кількість їх зростає, а правоохоронні органи безсилі навести належний порядок. Тож постають запитання: чому й досі немає закону про боротьбу зі спекуляцією, крадіжками, розбещеністю? Коли перестануть зростати ціни на вкрай потрібні промислові товари і продукти харчування? Як прожити на наші мізерні пенсії, щоб не померти голодною смертю?

Запитання непрості. Коли уряд зможе дати на них відповіді? Відповіді ділом, бо балаканини ми вже наслухалися...

М. МОВЧАН, голова ради ветеранів війни та праці.

Сміла Черкаської області.

ПРОПАЛИ ГАЗЕТИ—

ПИШУТЬ ДО РЕДАКЦІЇ БАГАТО ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Чоловік, назвавшись передплатником «Голосу України», роздратовано шпетив мене по телефону, не даючи й слова вставити:

— Чому вчора ви не доставили мені газету? Я вам гроші заплатив, а ви, сякі-такі, не приносите її.

Подібні обурення, на жаль, нам висловлюють не тільки телефоном. На адресу редакції надходить багато листів від наших передплатників, які скаржаться на те, що газету одержують нерегулярно, а то й зовсім не бачать по кілька примірників, звинувачуючи в цьому редакцію.

Ось такі листи.

«Вас вітають інваліди війни з Новомосковська Дніпропетровської області. А вітаємо вас з мистецтвом обманювати, бо ви пишете, що газета виходить п'ять разів на тиждень, а ми за два роки ні разу не одержали її в повному обсязі. І третій рік почався так само. З повагою Олексій Першин, Дмитро Кравчун».

«Збираємо вашу газету з першого номера,— пише Наталя Кайра з села Старченкове Володарського району Донецької області.— Колись наші діти і внуки будуть по ній вивчати історію України. Та, на жаль, не всі номери до нас надходять. За минулий рік нам не принесли 18 примірників, та й цього року вже не додали 6-го. Порадьте, до кого звернутися, щоб газета до нас надходила повністю».

«За двадцять днів нового року одержав усього чотири примірники вашої газети», — пише Павло Риженко з Глухівки Голопристанського району Херсонської області.

А Михайло Пилипчак з Калинівки Броварського району Київської області як новорічний жарт одержав перший номер «Голосу України», а за два місяці — жодного.

Про те, що з початку року одержали всього по кілька примірників нашої газети, пишуть Леонід Кошелєв з Краматорська, Федір Шмиголь з Коханівки Ананьївського району Одеської області, Федір Рудюк з Лозівського Слов'яносербського району Луганської області, А. Онищук з Дніпропетровська, А. Путц з Кривого Рогу, В. Захаренко із Слов'янська Донецької області, Микола Шушков зі Львова, Віктор Кравченко з Біленького Білгород-Дністровського району Одеської області і багато інших. «За що я заплатив гроші, чому ви не даєте мені газету?» — читаємо в листах.

Читачі важають, що редакція не надсилає газети на поштові відділення, а з цієї причини зв'язківці не можуть доставляти їх передплатникам. Так їм пояснюють поштові працівники. Але хто, як не ці працівники зобов'язані знати, що у разі неодержання газети їм необхідно скласти акт про недостачу і надіслати його до районного чи обласного вузла зв'язку? Якщо й там не знайдуться газети, то вже звідти акт має бути направлений до Республіканського центру перевезення пошти Міністерства зв'язку України. Необхідність складання актів передбачена в «Інструкції про порядок експедирування і пересилання періодичних видань».

Та, виявляється, не всім зв'язківцям це відомо, бо чому б тоді начальник Луганського обласного пункту зв'язку Тетерін надіслав акт про недостачу 50 примірників «Голосу України» від 20 січня на адресу редакції?

Найбільше скарг на роботу зв'язківців надходить чомусь із Харкова. «Скільки не ходив у 99 відділення зв'язку,— пише Іван Джуглей,— крім крику і брутальності не добився нічого. До 22 січня не одержав жодного примірника «Голосу України». Про це саме пишуть харків'яни Г. Бродський, Г. Швецов, А. Москаленко, Н. Макогон, Кравченко (ім'я не назване), Т. Самотуга.

Можливо, й справді не всі знають, що редакція, журналісти творять газету, а доставляють її до читачів зв'язківці.

Для всіх тих, хто не завжди одержував газету, повідомляємо: «Голос України» виходить регулярно, п'ять разів на тиждень, на кожному примірнику стоїть порядковий номер. Тому читачам легко з'ясувати, чи працівники редакції обманюють їх, як нам написали інваліди війни з Новомосковська, чи винних варто шукати серед працівників поштових відділень. Бо доставка газети, підкреслюю, це їх компетенція. Отже, всі ваші листи-скарги ми надішлемо до Міністерства зв'язку України для розгляду і вжиття відповідних заходів, щоб усі передплатники одержували кожен номер газети.

Марія ДАВИДЕНКО, заступник редактора відділу листів та соціологічної інформації.

Святині

«ПОДАЙ ЖЕ РУКУ КОЗАКОВІ...»

Кілька років тому мені довелося побувати в Санкт-Петербурзі у службових справах. Не поминув і Російського музею. А завела мене туди згадка у Шевченковому «Щоденнику» про видатного художника Михайла Йосиповича Микешина. Тут пощастило у фондах натрапити на особисту справу молодого приятеля українського поета Т.Г.Шевченка.

У нотатках художника багато згадок про Кобзаря, зокрема про їх спільне проживання в Академії мистецтв, про зустрічі з відомими діячами суспільно-політичного життя в Росії й на Україні. А в одному зшитку натрапляємо на вірш, присвячений Т.Шевченку — людині, поету, громадському діячеві уярмленого народу.

Ім'я Микешина стало відоме в Росії наприкінці п'ятдесятих років, коли юному Михайлові виповнилося 23 роки. На цей час художник мав уже значний творчий доробок. А згодом він — переможець конкурсу на кращий проект пам'ятника, присвяченого тисячоліттю Росії — з незмінним успіхом виступає на міжнародних та європейських виставках монументалістів, зодчих.

Початкову освіту син білоруса із села Максимівки (тепер Смоленська область, Рославльський район) здобув у іконописця, а спеціальну — в Санкт-Петербурзькій Академії мистецтв, одержавши диплом баталіста. Про успіхи Микешина-монументаліста свідчать 25 дипломів і знаків, які він одержав на різних конкурсах і вернісажах. Він почесний член Берлінської, Ліссабонської та інших академій мистецтв.

З Микешиним поет познайомився на квартирі колишнього президента імператорської Академії мистецтв графа Федора Петровича Толстого після повернення із заслання. Від того часу між Тарасом Шевченком і Михайлом Микешиним встановилася щира й тісна дружба. Разом вони бували у родинах Полонського, Грінберга, Толстих, ходили в театри, на вечори, як про це свідчить запис у журналі від 12 травня 1858 року: «...Расставшись с Н.И., зашел ненадолго к художнику Микешину и потом к Глебовскому. Счастливые юноши и пока счастливые художники».

Микешин працював над створенням монумента «Тисячоліття Росії». Шевченко не був у захопленні від його трактовки і головним чином того, що разом з іменами славних синів Росії автор мав задум прикрасити барельєфи царями, душителями безправного народу. Про це поет запально й відверто говорив Микешину... Взагалі світ, яким жив великий співець України, благотворно позначився на світогляді Микешина. У цьому він щиро зізнається: «Цільність і неподільність патріотизму, щира і глибока, становили в ньому рису, яка збуджувала в моєму серці не тільки подив, але й заздрість, — писав художник. — В мене він викликав глибокий інтерес тим, що в цій безпосередній і цільній натурі вперше постав переді мною такий рідний і викінчений тип чистого народного поета, рівного якому ні до нього, ні після нього і до нашого часу я особисто не знав — не тільки в загальноруській, а взагалі в слов'янській расі народів».

Під впливом Шевченка Микешин вивчає фольклор, історію українського народу. Це допомогло йому пізніше, зокрема під час роботи над пам'ятником Богдану Хмельницькому правдиво відтворити його образ, а також при створенні ілюстрацій до «Кобзаря». До речі, Микешин перший написав портрет до «Кобзаря» 1860 року, виданого П.Симиренком. А в 1896 році Михайло Йосипович створив поясний портрет автора до заглавного аркуша «Кобзаря». Тут поет у задумі, ліва рука підтримує чоло, на столі — книги, виділено томик М.Лермонтова.

«Цей малюнок, — занотував художник, — зроблений мною по пам'яті. В останні три роки життя Тарас Григорович жив поверхом вище, в приміщенні Академії мистецтв, майже щоденно бачився зі мною. Багато разів я бачив його в такій позі».

Сміливі ілюстрації до «Кобзаря», прогресивні переконання художника-монументаліста суперечили офіційності художнього ареопагу імперської Академії, тому Микешину було відмовлено в присвоєнні звання академіка.

Вже після смерті Т.Г.Шевченка скульптор завершував роботу над монументом «Тисячоліття Росії». Йому всім серцем хотілося увічнити пам'ять про геніального сина України, борця за гнаних і голодних імперії. Та на заваді став список «лиц, принадлежащих для изображения на барельефе» пам'ятника, затверджений 8 серпня 1860 року особисто царем Олександром II.

Але любов до поета, борця за кращу долю народу та правда виявилися сильнішими за царський указ. Зі словами на вустах: «Хай же буде во віки світла і славна пам'ять твоя, Тарасе Григоровичу... Хай навчимося ми достойно шанувати і цінувати подібних до тебе народолюбців, яких давай Боже і Велико-, і Біло-, і Мало-, й Червоно-, і всяким іншим Русам» — викарбовує силуети Т.Шевченка і М.Гоголя на постаменті «Тисячоліття Росії».

І коли розгніваний імператор за доносом жандарма Дубельта наклав «строжайший запрет» на внесені самочинно Микешиним імена, художник виступив проти самого імператора, відстоюючи свій вчинок, свої переконання. У листі до царя Олександра II він пише: «...Шевченко в смисле відтворення влучного народного слова зробив для Малоросії більше, ніж будь-хто з наших поетів, і ще за життя здобув таку популярність, що не тільки в освічених колах, але й, мабуть, немає села такого в Малоросії, де б не співали його пісні чи не знали його імені».

Минають дні, минають роки й десятиліття. А художник, вірний своїм переконанням, світлій пам'яті Великого Кобзаря, часто звертається до його імені, записує українські народні пісні. Їх читаємо у щоденнику скульптора. Подибуємо тут і вірш Микешина, присвячений Шевченкові. Вірш не датований, але вірогідно, що написаний він у березні 1893 року, за три роки до смерті. Саме тоді Михайло Йосипович працював над ілюстраціями до «Кобзаря», який і вийшов у рік смерті скульптора.

Микешин, зрозуміло, не поет. Але й попри недосконалість художньої форми тут дано високу оцінку творчості й громадській діяльності Т.Г.Шевченка.

Так, дружба Великого Кобзаря і видатного скульптора Михайла Микешина — яскрава сторінка тісних зв'язків на терені культури наших народів.

Олексій ШЕВЧЕНКО.

Соціальний зріз

Коли чуємо фразу «соціальний захист людини», уявляємо буремне море ринкової стихії, в якому безпорадно борсається маленький індивід. Десь на крутому березі стоїть бувалий «морський вовк». Він гучно кричить у рупор бадьорі команди і навіть показує плавцю-невдасі рятівний круг. Та кидати його у ринковий вир не поспішає... Чи спроможна людина врятуватися, вижити за таких умов? Що їй робити, як поводитися?.. Ці та інші питання непокоять сьогодні мільйони наших співвітчизників. Хто ж дасть компетентну відповідь на них?

В Інституті економіки промисловості Академії наук України серйозно задумалися над цим. Тут створено спеціальний сектор «Проблем соціальної безпеки». Донецькі вчені провадять грунтовні дослідження, надають практичну допомогу всім зацікавленим особам. Так, нещодавно було проведено професійне дослідження-опитування шахтарів України щодо їх потреб у соціальному захисті. Об'єктом дослідження вугільна промисловість була обрана не випадково. Адже саме тут працюють політично найактивніші робітники, виступи яких на захист своїх прав тривожно відлунюють в різних куточках України. На Донеччині в опитуванні брали участь шахтарі Донецька, Макіївки, Димитрового, Доброполілля, Дзержинська, Артемівська, Шахтарська, інших міст. Учені прагнули визначити: як гірники самі оцінюють своє сьогоднішнє становище, які проблеми і труднощі постають перед ними?

Результати опитування коментує провідний економіст відділу економічних проблем охорони праці Інституту економіки АН України Лариса Беззубко:

ШАХТАРІ І РИНОК

Близько 80 відсотків нами опитаних шахтарів відзначили: вони потребують сьогодні захисту своїх прав і інтересів як на роботі, так і в суспільстві. Причина цього — відчуття соціальної несправедливості з багатьох питань. Передусім, в оплаті праці, режимі праці й відпочинку. Великі нарікання спричиняє зростання цін, незадовільні транспортне і санітарно-побутове обслуговування, постачання продуктами харчування, розв'язання житлової проблеми, можливості для відпочинку. Хто ж може сьогодні захистити інтереси трудящих? 66,3 відсотка опитаних шахтарів вважають: такого захисника зараз немає, тож в усьому покладаються тільки на себе, на власні сили. Невелика кількість респондентів переконана, що таким захисником є профспілки. Їх діяльність щодо захисту трудящих отримала більш високу оцінку, ніж аналогічна діяльність рад трудових колективів, адміністрації підприємств, органів правосуддя, виконкомів, Держвуглепрому та інших структур. Чималу надію покладають гірники на незалежні профспілки, які мають сильні позиції на ряді шахт Донбасу.

Впровадження ринкових відносин у вугільну промисловість супроводжується, на жаль, різким зниженням видобування вугілля. Основними причинами цього негативного явища (окрім погіршання гірничо- геологічних умов) самі шахтарі називають: відсутність виробничої і трудової дисципліни, слабке матеріально-технічне забезпечення шахт, недосконалість управління вугільною промисловістю. Здавалося б, розуміння гірниками названих вище причин повинно супроводжуватися і розумінням того, що «краще працюватимеш — краще житимеш». Проте, як показав аналіз опитування, соціалізм зрівняв потреби людей, примусив їх зробити висновок: хоч би як вони працювали — від них мало що залежить. Однак ринок неминуче призведе до існування чіткої залежності між внеском робітника і кількістю благ та пільг, що він їх отримує. Багато шахтарів вважає, що оплата їх праці нижча, ніж належить. При цьому забувають за простої, страйки, всілякі порушення. Вони ніби не хочуть розуміти, що вимоги підвищення зарплати мають підкріплюватися належною економічною віддачею.

Питання співвідношення затрат і оплати стає особливо актуальним за умов ринку у зв'язку з проведенням приватизації. Більшість гірників-респондентів указує, що вони не хочуть і не мають змоги приватизувати шахти, на яких працюють. По-перше, вважають шахтарі, у колективів підприємств просто немає достатніх коштів для викупу; по-друге, немає певності у завтрашньому дні вугільної промисловості — чи зможе вона хоча б триматися «на плаву» без постійних державних дотацій?..

Впровадження ринкових відносин, як відомо, супроводжується скороченням робочих місць. Близько половини опитаних шахтарів вважають, що можуть стати безробітними. Що ж в такому разі вони будуть робити? 49,3 відсотка респондентів самотужки шукатимуть роботу на інших шахтах, 33,8 відсотка перекваліфікуються, опанують інші спеціальності, 23,4 відсотка вдадуться по допомогу служби зайнятості, 36,5 — мають намір працювати на приватних підприємствах, 12,9 — на акціонерних шахтах, близько 17 відсотків вважають, що могли б відкрити власне діло.

Прогнози експертів не такі оптимістичні: лише 90 відсотків трудящих зможуть працевлаштуватися, і тільки 10 відсотків — на прийнятних для них умовах.

Отже, хвилюється шахтарський Донбас, чекаючи на зміни. Далеко не всі служби та структури, державні й профспілкові, готові сьогодні до проблем і труднощів ринку. Поставивши і виявивши деякі з них в царині соціального захисту, донецькі вчені зробили лише перший крок...

Юрій ДОЦЕНКО, власний кореспондент «Голосу України». м. Донецьк.

ТО ХТО Ж ТАКИ СУДДІ?

або Чи не опиняється третя влада під п'ятою п'ятої?

Подію, яка днями відбулася у Дніпропетровському управлінні по боротьбі з організованою злочинністю, можна вважати своєрідним продовженням двох публікацій «Голосу України» — «А судді хто?» від 19 січня і «Хай злочинці гуляють?» від 17 лютого. Подія ж така: управління у повному складі майже конфіденційно запросило на надзвичайну прес-конференцію журналістів кількох видань. Терпіння у нас закінчується, заявили правоохоронці, і якщо не допоможе преса, то незабаром уся наша робота втратить сенс.

— Уже сьогодні управління працює вхолосту, щоразу натикаючись на правове й судове свавілля, — сказав начальник підрозділу В'ячеслав Гребньов. — Йдеться про те, що слідчі ціною неймовірних зусиль розхитують підвалини організованої і корумпованої злочинності в області. Одначе ті викриті й звинувачені нами особи, які особливо «впливові» й «грошовиті», уникають справедливого покарання. Щодо цього управління підготувало та передало в розпорядження журналістів офіційну інформацію про порушені ним кримінальні справи, за якими «в суді і прокуратурі прийняли надумані рішення». Дніпропетровське управління по боротьбі з організованою злочинністю переконалося, що в області безсумнівне засилля якщо не мафіозних, то корумпованих прошарків, і вони давно утворили свою «п'яту владу», а ось третя, судово-правова, по суті, не протистоїть їй. Практика умисного «розпорошення» кримінальних справ, коли губляться розкриті слідчими епізоди й випадки злочинів, руйнуються їхні докази, а також затягування розгляду кримінальних справ, уперте й послідовне повернення їх на дослідування з воістину дивовижно незбагненних мотивів, котрі уже не перший рік, як то кажуть, мали місце, тепер доповнилися ще й фактами відпуску лише з легким переляком із судових залів тих, чия вина була очевидною. Набирає сили й практика здрібнення кримінальних справ, коли, скажімо, здирництво-рекет або й бандитизм-розбій стають чимось іншим і майже безневинним чи бодай не страшним.

Як же бути? Що правоохоронці пропонують? Їх, якщо відверто й начистоту, здивували і вразили внесені Верховною Радою України доповнення та зміни до Кримінально-процесуального кодексу,за якими суддям дозволено одноособово, на власний розсуд, ще до суду звільняти арештованих чи затриманих. А ось закону про боротьбу з організованою злочинністю досі не прийняли. Він же потрібен аж пече. Завтра може бути пізно.Тому слідчі апелюють до народних депутатів України: час давно створити в державі систему, яка нарешті протистояла б тіньовій економіці і мафіозно-корумпованим структурам. Заснувавши міліцейські управління по боротьбі з організованою злочинністю, необхідно передбачити в областях і посади спецпрокурорів та створити спецсуди. Інакше на жадані результати марно розраховувати. Скажуть: о, так це ж знову віє ледве не «тридцять сьомим. Ні в якому разі. Йдеться про елементарне торжество справедливості і закону стосовно злочинного світу, який справді розперезався до неймовірних меж, і тільки. Правової держави не буде без покарання тих, хто на нього заслуговує.

Журналісти, ясна річ, прагнули також з'ясувати, наскільки обгрунтовані здогадки, що «звичайні» прокурори й судді часто-густо (але у суворо певних випадках) і підозріло, і загадково милостиві до звинувачених. Це ж бо надто делікатна обставина, яка, коли про неї заявляєш, вимагає незаперечних фактів. Але ж чинне законодавство три категорії громадян — прокурорів, суддів і народних депутатів — захищає від розслідувань. Вони — під парасолькою недоторканності. Звідси наступна, дуже настійна пропозиція до народних обранців України: набратися мужності і врешті-решт скасувати положення про недоторканність, яке свого часу й було введене для того, щоб рятувати «своїх», і якого не існує в жодній цивілізованій країні.

А прес-конференцію шосте управління МВС, як його ще називають, у Дніпропетровську влаштувало таки не випадково. Недавно тут стався конфлікт в обласній прокуратурі, слідчий відділ якої теж стверджував, що потерпає від правового свавілля. Та це закінчилося тим, що недавній склад відділу перестав, по суті, існувати (але це інша історія, про яку ми розповімо окремо). Така загроза нависла тепер і над управлінням по боротьбі з організованою злочинністю. В тому розумінні, що «хлопці втратять віру, не захочуть, щоб з них збиткувався й насміхався злочинний світ, і розбіжаться». У своїй офіційній інформації вони умисне не називали серйозніші справи, котрі «ще в роботі». Але якщо й тут результати будуть ті самі?..

А журналісти з прес-конференції винесли тверде переконання, що ця служба — чи не єдиний в області острівець, який ще якось намагається протистояти повені знахабнілої злочинності, корупції.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Дніпропетровськ.

P.S. Нижче друкуємо окремі факти, щодо яких, на думку працівників дніпропетровської служби по боротьбі з організованою злочинністю, суд і прокуратура прийняли «надумані рішення». Наскільки вони переконливі, судіть самі. Як і про те, що діється навколо нас і з нами. Хотілося б знати думку з цього приводу і судочинців, газета готова опублікувати її.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 4129

У 1990 році спецпідрозділ розкрив злочинну групу, організатором якої був Ю.Анисимов, 1954 року народження, раніше неодноразово засуджувався, кримінальний авторитет Дніпропетровська. У членів злочинної групи, що складалась із 11 осіб, було вилучено пістолет «Вальтер», 5 обрізів мисливських рушниць, 2 шаблі.

Група вчинила розбійний напад з метою заволодіти наркотичними речовинами в Нікополі і розбійний напад у Дніпропетровську. В Нікополі злочинці побили потерпілого, вкрали в нього майна на суму 20 тис. карбованців, після чого вивезли його на автомобілі за місто й викинули.

У подальшому потерпілому постійно реально погрожували розправою над ним і його сім'єю, але той, незважаючи на це, не змінив свої свідчення у справі. Потім на замісцькому шосе його автомобіль збила невстановлена вантажівка, і внаслідок цієї ДТП потерпілий осліп.

Бабушкінський народний суд Дніпропетровська в 1992 році, розглянувши цю кримінальну справу, засудив Ю.Анисимова до 12 років позбавлення волі, решту членів групи — до 7 років позбавлення волі кожного, а двох — до 3 років позбавлення волі кожного.

У 1993 році під час касаційного розгляду цієї справи в обласному суді суддя Шкурко з надуманих мотивів направив справу на додаткове розслідування. Було прийнято рішення звільнити п'ятьох злочинців з-під варти.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 9003

У 1992 році спецпідрозділ затримав групу, організатором котрої, як встановили за попереднім розслідуванням, був Г. Кравинський. Група викрадала труби з Дніпропетровського трубопрокатного заводу ім.Леніна, її спіймали на гарячому. За порушеною кримінальною справою її притягнуто до відповідальності за розкрадання державного майна в особливо великих розмірах, за давання й отримання хабарів, за підроблення документів 5 осіб.

У листопаді 1992 року Дніпропетровський облсуд із звинувачення організатора групи вилучив два епізоди розкрадання державного майна в особливо великих розмірах і засудив його тільки за підробку документів до 1 року 6 місяців позбавлення волі. Решту учасників групи, що виконувала другорядні ролі, було засуджено до позбавлення волі від 5 до 7 років.

Вирок у частині Кравинського незаконний, оскільки його вину, як організатора розкрадань, доведено повністю, про що й свідчать матеріали справи.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 1035

У липні 1991 року злочинна група із жителів Нікополя, організатором якої був Мимриков, прибула до Дніпропетровська на «розбори» з дніпропетровськими злочинними угрупованнями. Група переміщувалася на автотранспорті й мала на озброєнні 2 обрізи мисливських рушниць, карабіна, 10-зарядну малокаліберну гвинтівку з оптичним прицілом, гранату, мисливські ножі, майже 60 патронів і бронежилети.

На посту ДАІ на трасі Дніпропетровськ—Запоріжжя на території Солонянського району Дніпропетровської області злочинну групу затримали співробітники спецпідрозділу, зброю вилучили.

Солонянський районний суд засудив членів групи до позбавлення волі на строк від 3 до 4 років кожного. Під час затвердження вироку в обласному суді в справі «випадково» не виявилося постанови судді про віддання звинувачених до суду. Через цей формальний мотив, який зовсім не впливає на вину і докази, обласний суд повернув справу на новий судовий розгляд. У зв'язку з тим, що підсудні необгрунтовано висловили недовір'я Солонянському районному суду, справу направили на розгляд до народного суду Нікополя, тобто в місто, в якому Митриков є злочинним авторитетом, де всіх членів групи було засуджено на один рік позбавлення волі умовно і звільнено з-під варти.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА №...

У 1991 році слідчий відділ спецпідрозділу разом з прокуратурою Красногвардійського району Дніпропетровська закінчили розслідування кримінальної справи щодо директора магазину «1000 дрібниць» Л.Поташової. В обвинуваченні Поташової доведено два епізоди хабарів та 10 епізодів порушень правил торгівлі. Народний суд Кіровського району Дніпропетровська засудив Поташову до штрафу на суму 5 тис.карбованців і безпідставно вилучив із обвинувачення доведені епізоди хабарів, хоча хабародавці свої показання в суді підтвердили.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 13340

У 1992 році співробітники спецпідрозділу затримали на гарячому працівника м'ясокомбінату Ходченка, в якого вилучили багато гостродефіцитних продуктів. Справу було направлено до Самарського народного суду, де до Ходченка застосували Указ про амністію як ліквідатора наслідків аварії на ЧАЕС і учасника афганських подій. Ні до перших, ні до других він не належить.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 77142

Спецпідрозділ у 1992 році затримав злочинну групу вимагачів, організатором якої був Краснобрижий, членів групи заарештували.

За наказом прокурора області було змінено запобіжний захід — арешт на підписку про невиїзд, причому коли слідчий привіз в СІЗО постанову про звільнення з-під варти, то виявив, що Краснобрижий уже дві години, як на волі, звільнив його заступник прокурора з нагляду Ковган. Звільнившись з-під варти, Краснобрижий чинив тиск на потерпілих і свідків.

На сьогодні Жовтневий народний суд (суддя Олійник) повернув справу на дослідування з надуманих мотивів.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 34263

У 1992 році спецпідрозділ розкрив особливо небезпечну злочинну групу, яка вчинила багато тяжких злочинів на території Дніпропетровської і Луганської областей, а також у багатьох містах Росії. Серед членів групи був якийсь Івановський, якого звинувачували в шантажі та збереженні вогнепальної зброї. Незважаючи на це, Івановського звільнив з-під варти прокурор району Стрельников, після чого звинувачений зник, а через два тижні оголосили його розшук. Підстав для зміни запобіжного заходу не було. Крім того, ще до звільнення органи прокуратури були письмово проінформовані про те, що Івановський висловлював наміри помститися потерпілим і свідкам.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 87937

У 1992 році було розкрито і спіймано на гарячому групу збувачів вибухівки підвищеної потужності, заарештовано 6 осіб, всього в справі притягнуто до кримінальної відповідальності 26 осіб. Вилучено понад 200 кілограмів вибухівки, десятки гранат, сотні патронів, детонаторів та іншого військового майна. Після закінчення основних слідчих дій кримінальну справу передали до военної прокуратури, де протягом трьох місяців зволікали, до провадження справу не прийняли, слідчі дії не виконували. На сьогодні з-під варти звільнено 2 осіб, що були учасниками основних епізодів.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 92522

У 1992 році в Апостолівському районі затримали за вимагання злочинну групу, організатором якої був Добарін. Прокуратура Дніпропетровської області її заарештувала. Всього група налічує 22 особи.

Епізод з вимагання щодо директора МП виділене в окреме провадження й передане на розгляд Апостолівського районного суду (суддя Шпинова). Відразу ж на першому засіданні в залі суду було звільнено основних бойовиків групи Красавіна і Голаєнка з мотивацією про погіршення їхнього здоров'я.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 830/90

У 1990 році спецпідрозділ затримав Абрама Михайловича Зельцера — директора магазину № 40 Дніпродзержинського міськпродторгу, якого звинувачували в розкраданні в особливо великих розмірах, шахрайстві, спекуляції, збереженні вогнепальної зброї тощо. В Зельсера було вилучено товаро-матеріальних цінностей на суму близько 200 тис. крб. Всі факти злочинної діяльності доведено в повному обсязі. Цю справу за підсудністю мав розглядати обласний суд.

Але з невідомих причин слухання затягувалось, а справу неодноразово запитували для вивчення до Верховного суду. Сьогодні справу за наказом керівництва облсуду направлено для розгляду в Дніпровський народний суд Дніпродзержинська.

Таким чином, Зельцер перебуває в слідчому ізоляторі без суду вже протягом 2 років і 3 місяців.

КРИМІНАЛЬНА СПРАВА № 14458

У 1990 році спецпідрозділ розкрив злочинний циганський клан зі збуту наркотиків. Зокрема, активну учасницю злочинної групи Раїсу Гур'янову обвинувачували з 32 епізодів. Жовтневий районний суд Дніпропетровська злочинницю засудив до 8 років позбавлення волі.

25.01.1993 року запобіжний захід замінено на позбавлення волі умовно з випробувальним строком 3 роки як багатодітній матері. Сім'я підростає відповідна.

ПОНЕДІЛОК

8 березня

І ПРОГРАМА УТ

8.00 УТН.
8.10 Худ. фільм для дітей «Принцеса-пава».
9.40 Є. Гуцало. «Жінки є жінки». Телевистава.
10.50 Концерт групи «Браво».
11.50 Мультфільм на замовлення.
12.50 Хіт-парад «12 мінус 2».
13.40 О. Образцова в Одесі.
15.00 УТН.
15.10 Ці різні, різні, різні жінки. Розважальна програма.
16.05 Док. телефільм «Наталя Ужвій. Доля».
16.30 Добродійний творчий вечір тріо «Золоті ключі».
19.00 УТН.
19.20 Творче об'єднання «Громада» представляє: «Понеділок — день важкий», «Візитна картка», «Критий ринок».
20.15 Прем'єра док. телефільму «Пані сенаторка».
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.25 Чарівний промінь.
22.10 «І святе і грішне». (Сповідь Б. Олійника).
22.40 Молодіжна студія. «Українська красуня-93».
23.55 УТН.
0.05 «Делікатес-шоу».

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

7.30 Новини.
7.50 Ранкова гімнастика.
8.00 Поетичний альбом.
8.20 Прем'єра мультфільму «Жив відважний капітан».
8.30 На балу у Попелюшки.
9.30 Що означають ваші імена.
10.45 Нове покоління вибирає.
11.35 Худ. фільм «Москва сльозам не вірить». 1 і 2 серії.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Таких жінок не бувало...
15.00 Зоряний час.
15.45 Мультфільм «Ну, постривай». Випуск 7 і 8.
16.15 Матадор. Тиждень високої моди в Парижі.
17.05 Театральні зустрічі.
17.50 Вперше на телеекрані. Худ. фільм «Серця трьох».
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 «Не залишай мене, кохання». Творчий вечір В. Толкунової.
«Нова студія» представляє:
22.05 Бомонд.
22.25 Джем-сейшн. Телеверсія концерту «Боря М. плюс Боні М.», який проходив в Концертному залі «Росія». У перерві — 23.00 Новини.

ІІ ПРОГРАМА УТ, ІІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

13.20 Прем'єра док. фільму «Белови».
14.20 Ансамбль «Бабине літо».
15.00 Мульти-пульти.
15.15 Кабачок на Тверській.
16.15 Спасіння-911.
17.10 Шарман-шоу.
18.40 Свято кожного дня.
18.55 Реклама.
19.00 Візитка. Ганна Безулик.
19.05 Мультфільм.
19.15 СІТ-3.
19.40 Ридикюль. Прем'єра передачі.
20.10 Худ. фільм «Данді-крокодил».
21.50 «BIBOX» — це Італія.
22.00 Нехай. Прем'єра циклу.
22.30 СІТ-3.
22.40 Фортуна. Комерційний огляд.
22.50 На чай до Олени (додаток до програми «Лантух солі»).
23.20 Ток-мюзик-шоу.
23.40 Худ. фільм «Данді-крокодил-2».

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

19.15 Мультфільми.
Дні Угорщини на «ТЕТ-А-ТЕТ»:
19.30 Док. фільм із серії «Знайомтесь: Угорщина».
19.55 Худ. фільм «Красуні».
21.20 Програма «Дійство».
21.35 Худ. фільм «Гра».

ВІВТОРОК

9 березня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.05 «Мистецькі жнива-92». 1 і 2 частини.
9.35 «Отака-то наша слава...». Літературна композиція за творами Т. Шевченка.
10.35 Доброго вам здоров'я. Поради Зубицьких.
11.20 Фільм-концерт «За думою дума».
11.40 Шкільний екран. 11 кл. Українська література. «Витязь молодої української поезії» (В. Симоненко).
12.10 УТН.
12.20 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 73 серія.
16.00 УТН.
16.10 Для дітей. «Вулик».
16.40 Освітній канал. Українська література. «Т. Шевченко. «Сон». Світова література. «Д. Дефо. «Робінзон Крузо».
17.45 Концерт української пісні. Тріо бандуристок Держтелерадіомовної компанії України.
18.05 Зустріч з творчою групою кіносеріалу «Тарас Шевченко. Заповіт».
18.20 Прем'єра кіносеріалу «Тарас Шевченко. Заповіт». 1 серія. «Давно те ділось колись...».
19.00 УТН.
19.20 Депутатський канал.
19.55 Світ поезії. Т. Шевченко. «Юродивий».
20.15 Камерний концерт. Твори для кларнета, саксофона та фортепіано.
20.40 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.20 Спорткур'єр.
21.35 Україна і світ.
22.00 Літературно - мистецький вечір, присвячений 179-й річниці від дня народження Т. Г. Шевченка. (Відеозапис з Національної опери України).
0.00 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Подивись послухай...
8.40 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія» (Мексика).
9.30 Гол.
9.50 Мультфільм.
10.00 Радіо-хіт. Благодійний концерт для дітей-сиріт та інвалідів.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Діловий вісник.
14.40 Блокнот.
14.45 Призери X молодіжного фестивалю телепрограм.
15.20 «Пригоди капітана Врунгеля». Мультфільм.
16.00 Між нами, дівчатами...
16.20 440 герц.
17.00 Новини.
17.25 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Сторони світу».
17.50 Азбука власника.
18.00 Погода.
18.05 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія» (Мексика).
18.55 Тема.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Пісня-93.
21.40 Гол.
22.00 Пен-клуб.
23.00 Новини.
23.25 Кіно до запитання.
0.10 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 По сторінках «Вечірнього салону».
15.00 Телебіржа.
15.30 Там-там-новини.
15.45 Празька весна фігуристів.
16.15 ТрансРосефір. «Острів».
17.00 Золота гілка.
17.30 «Вараваніада». Кіномузика С. Бочарова.
18.00 Парламентський вісник.
18.15 «Єлена-Прекрасна». О. Пелевіна.
18.45 Київська панорама.
19.05 «Хіала» інформує.
19.15 Студія «Укртелефільм» представляє: «Колосок». Відеокомікс за мотивами української народної казки.
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 141 серія.
20.15 Для вузького кола. О. Дольський.
21.00 Студія «Укртелефільм» представляє: «Київ-мюзик-фест». Із циклу «Музика як слово».
21.30 «Лише 17 годин... і Мексика».
21.55 Реклама.
22.00 Вісті.
22.20 Зірки говорять.
22.25 Спортивна карусель.
22.30 Екран кримінальних повідомлень.
22.40 На сесії ВР Російської Федерації.
22.55 Телеканал «Фортуна». «Я вас люблю». Едіта П'єха.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.20 Мультфільм.
13.25 Худ. фільм «Рецидив».
19.00 Мультфільми.
19.15 Док. фільм із серії «Знайомтесь: Угорщина».
19.30 Худ. фільм «Зачарований долар».
21.00 Відеомузика.
21.10 Худ. фільм «Робот-поліцейський-2».

СЕРЕДА

10 березня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.05 Свічадо.
8.50 Худ. телефільм «Пригоди принца Флорізеля». 1 серія.
9.55 «Джерело». Фольклорна програма.
10.35 Шкільний екран. 8 кл. Історія України. «Олекса Довбуш і рух опришків».
11.05 Фільм-балет «Па д'аксьон».
11.40 Шкільний екран. 10 кл. Українська література. «Т. Шевченко-художник».
12.10 УТН.
12.20 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 74 серія.
12.45 «Та не однаково мені...». Вірші Т. Шевченка читає П. Громовенко.
13.30 Село і люди.
16.00 УТН.
16.10 Канал «Д».
17.10 Концерт II Всеукраїнського конкурсу хорових колективів ім. М. Леонтовича.
17.40 Прем'єра кіносеріалу «Тарас Шевченко. Заповіт». 2 серія «Мені тринадцятий минало...». 3 серія «У Вільні, городі преславнім...».
19.00 УТН.
19.20 «Свята печаль художника». В. Франчук.
19.45 За і проти.
20.15 Київські фрески.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.20 Спорткур'єр.
21.35 Акценти.
21.50 Дзвони Чорнобиля. Відповіді на листи телеглядачів.
22.35 Т. Шевченко. «Гайдамаки». Вистава Львівського драматичного театру ім. М. Заньковецької. У перерві — 23.45 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Кідді-Відді.
8.35 «Пекка». Мультфільм.
8.45 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія» (Мексика).
9.30 440 герц.
10.10 «Залишатися собою...». Про фільм А. Кончаловського «Ближнє коло».
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 Худ. телефільм «Звичайне диво». 1 і 2 серії.
13.40 «Курка». Мультфільм.
13.50 Прем'єра док. телефільму «Семикаракорський фаянс».
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.20 Телемікст.
15.05 Блокнот.
15.10 «Пригоди капітана Врунгеля». Мультфільм.
15.50 Льодова автодуель.
16.20 Клуб-700.
16.50 Технодром.
17.00 Новини.
17.25 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Світло далекого міста».
17.55 Погода.
18.00 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія» (Мексика).
18.45 Мініатюра.
19.00 Чорта з два.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Вперше на телеекрані. Худ. фільм «Смиренне кладовище».
22.25 Фігурне катання. Чемпіонат світу. Парне катання. Довільна програма. У перерві — 23.00 Новини.
23.55 Л-клуб.
0.40 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 «Монолог». Худ. фільм.
15.05 Бізнес: нові імена.
15.20 Мульти-пульти.
15.30 Там-там-новини.
15.45 Студія «Рост». «Добрі молодці».
16.15 ТрансРосефір. Далекий Схід.
17.00 Християнська програма.
17.30 Манера.
18.00 Вечори в Домі Гоголя.
18.45 Київська панорама.
19.05 «Хіала» інформує.
19.15 Студія «Укртелефільм» представляє: «Солом'яний бичок». Відеокомікс за мотивами української народної казки.
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 142 серія.
20.15 Референдум...
20.30 Хіт-дует «Галина—Ліна».
21.00 Без ретуші.
21.55 Реклама.
22.00 Вісті.
22.20 Зірки говорять.
22.25 Спортивна карусель.
22.30 Екран кримінальних повідомлень.
22.40 На сесії ВР Російської Федерації.
23.10 Тиша 9.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

12.45 Мультфільми.
13.00 Худ. фільм «Бінго-Бонго».
14.40 Відеомузика.
19.15 Мультфільми.
19.30 Док. фільм із серії «Знайомтесь: Угорщина».
19.50 Худ. фільм «Ганусєен».
21.50 Відеомузика.
22.00 Худ. фільм «Аліса».

ЧЕТВЕР

11 березня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.00 Худ. телефільм «Пригоди принца Флорізеля». 2 серія.
9.10 Чарівний промінь.
9.55 Мультфільм «Повертайся, Капітошко».
10.05 Сім «Я».
10.35 Шкільний екран. 6 кл. Розвиток мови. «Опис природи».
11.05 «Музичні подорожі». «Козацька застава». Концертна програма.
12.00 УТН.
12.10 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 75 серія.
16.00 УТН.
16.10 Вервиця.
16.40 Освітній канал. Рідна мова. Фізико-математична школа. Фізичні олімпіади. «На всі руки майстер».
17.40 Концерт оркестру народних інструментів Українського телебачення і радіо.
18.00 Олімпійський п'єдестал.
19.00 УТН.
19.20 Право. Телерадіоканал.
20.15 Яблуко спокуси.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.20 Спорткур'єр.
21.35 Молодіжна студія «Гарт».
22.35 «Коли мужчині 40 років...». Тарас Петриненко.
0.05 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.25 Мультфільм.
8.55 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія» (Мексика).
9.40 Джем.
10.10 ...До шістнадцяти і старші.
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 Худ. телефільм «Голод серця» (Польща).
12.45 «Тільки в мюзик-холі». Худ. телефільм.
13.50 Мультфільм.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.20 Телемікст.
15.05 Блокнот.
15.10 Концерт з творів М. Блантера.
15.40 «Пригоди капітана Врунгеля». Мультфільм.
16.30 Джем.
17.00 Новини.
17.25 ...До шістнадцяти і старші.
18.05 Погода.
18.10 Прем'єра худ. телефільму «Просто Марія» (Мексика).
18.55 Е. Радзинський. Театральний роман. Частина 2.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Лотто «Мільйон».
21.10 Худ. фільм «Кохання і голуби».
23.00 Новини.
23.25 Радіо-труба.
23.55 Прес-експрес.
0.05 Футбол... На шляху до Уемблі.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.20 Реклама.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Без ретуші.
8.50 Манера.
9.20 Вустами маляти.
10.00 Тиша 9.
11.00 Худ. телефільм «Санта-Барбара». 142 серія.
11.55 Пілігрим.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 Ностальгічні посиденьки.
13.50 Телетеатр Росії. Н. Садур. «Панночка». Телевистава за повістю М. Гоголя «Вій».
15.30 Там-там-новини.
15.45 Дозвілля. Друзі наші, кішки.
16.00 ТрансРосефір. Панорама приватизації.
16.45 Посольський наказ. Міжнародна програма.
17.15 М-трест.
17.30 Людина справи.
18.00 Парламентський вісник.
18.15 Кіпрас Мажейка. Репортажі з Малої Європи.
18.45 Київська панорама.
19.05 «Все можуть королі».
19.25 Прем'єра худ. телефільму «Санта-Барбара». 143 серія.
20.15 Проблема номер один.
20.45 Студія «Укртелефільм» представляє: Арпад Гьонц. «Угорська Медея». Моновистава за участю заслуженої артистки України Л. Яремчук.
22.00 Вісті.
22.20 Зірки говорять.
22.25 Спортивна карусель.
22.30 Свобода на Василівській, 13.
22.50 На сесії ВР Російської Федерації.
23.20 Чемпіонат світу з фігурного катання. Чоловіки. Довільна програма.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.35 Мультфільм.
13.50 Худ. фільм «Право на пострілі».
19.15 Мультфільми.
19.30 Док. фільм із серії: «Знайомтесь: Угорщина».
19.45 Худ. фільм «Угорський набоб».

П'ЯТНИЦЯ

12 березня

І ПРОГРАМА УТ

7.00 З сьомої до восьмої.
8.05 Худ. телефільм «Пригоди принца Флорізеля». 3 серія.
9.10 Диригує Андріан Бриттан (США).
10.00 Мистецька програма для дітей.
11.00 Молодіжна студія «Гарт».
12.00 УТН.
12.10 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 76 серія.
16.00 УТН.
16.10 Для дітей. «Іжачок».
16.40 Золоті ворота.
17.10 Є ідея.
17.40 Наук.-поп. фільм «Пастка».
18.00 Танець на все життя. Народний артист України А. Кривохижа.
19.00 УТН.
19.20 Урядовий вісник.
19.50 Світ поезії. В. Стус.
20.15 Хореографічні картинки. Виступає заслужений ансамбль танцю України «Світанок».
20.45 На добраніч, діти.
21.00 УТН.
21.20 Спорткур'єр.
21.35 Літературно-мистецька студія «Основа». М. Руденко: «Думайте. Вам пора...».
22.35 Арт-майдан. «Музичні зустрічі». Проблеми сучасної музичної культури, музичного виховання та виконавства. Сюжети про В. Подвалу і Е. Акритову. Післямова до фестивалю «Київ-мюзик-фест-92».
0.20 УТН.

І КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

5.00 Новини.
5.20 Ранкова гімнастика.
5.30 «Ранок».
7.45 Фірма гарантує.
8.00 Новини.
8.20 Задзеркалля. Худ. телефільм «Сьомий джин».
9.40 Прем'єра док. телефільму «Заняття для списаного льотчика».
10.00 Клуб мандрівників (з сурдоперекладом).
10.50 Прес-експрес.
11.00 Новини (з сурдоперекладом).
11.20 О. Штейн. «Версія». Фільм-вистава театру ім. Моссоради.
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.25 Бридж.
14.50 Бізнес-клас.
15.05 Блокнот.
15.10 Задзеркалля. Худ. телефільм «Сьомий джин».
16.30 Народні мелодії.
16.50 Справа.
17.00 Новини.
17.20 Телеканал «Останкіно» представляє програму «Нафта і політика в Росії та СНД».
17.40 Людина і закон.
18.10 Погода.
18.15 Вагон-03.
18.45 Поле чудес.
19.40 Вечірня казка.
19.55 Реклама.
20.00 Новини.
20.40 Людина тижня.
20.55 Прем'єра худ. телефільму «Останній автопортрет».
22.10 Фігурне катання. Чемпіонат світу. Довільний танець.
23.00 Новини.
«ВіД» представляє:
23.25 Музобоз.
0.10 Майданчик обозу. Група «Кар-мен».
1.10 Прес-експрес.

ІІ ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.25 Час ділових людей.
7.55 Кіпрас Мажейка. Репортажі з Малої Європи.
8.25 Дозвілля.
8.40 К-2 представляє: «Знай наших».
9.35 Мульти-пульти.
9.45 У світі тварин.
10.40 Паралелі.
10.55 Худ. телефільм «Санта-Барбара». 143 серія.
11.45 Поклик Водолія.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Реклама.
13.25 Іжиця.
14.00 Рок-фестиваль «Тбілісі-80».
15.00 Телебіржа.
15.30 Там-там новини.
15.45 Студія «Рост».
16.15 ТрансРосефір. «Лазарет».
16.45 Панове-товариші.
17.00 «Зісланий на планету Земля». Худ. фільм. 2 серія.
17.50 Без забобонів.
18.45 Київська панорама.
19.05 Студія «Укртелефільм» представляє: В. Шевчук. «Птахи з Невидимого острова». Поетична притча».
20.50 «З 9.00 до 18.00». Мультфільм для дорослих.
21.00 К-2 представляє: «Абзац».
21.55 Реклама.
22.00 Вісті.
22.20 Зірки говорять.
22.25 Спортивна карусель.
22.30 Давайте з'ясуємо.
22.40 На сесії ВР Російської Федерації.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

14.05 Мультфільми.
14.20 Худ. фільм «Велика піна».
15.55 Музична пауза.
19.35 Мультфільми.
19.50 Док. фільм із серії «Знайомтесь: Угорщина».
20.00 Худ. фільм «Мефістофель».
22.00 Муз. фільм «101» (англійською мовою).

СУБОТА 13 березня

I ПРОГРАМА УТ

8.00 УТН.
8.30 Для дітей. «Чарівний ковзик».
9.00 Молодіжна студія. «Ділові відомості».
9.30 «Дивовижний світ природи».
10.25 Телетехнотека.
10.45 Яблуко спокуси.
11.15 Літературні зустрічі.
12.00 Доброго вам здоров'я. Зовсім інша наркологія.
12.45 «У весняному хороводі».
13.00 Від міста до міста.
14.30 Вервиця.
15.00 УТН.
15.10 Еники-Беники. Телегра для дітей.
15.45 Концерт популярної класичної музики.
16.15 Мультфільм «Д'Артаньгав і троє псів мушкетерів». 17 і 18 серії.
17.05 Наше коло.
17.35 Пісні різних часів.
18.05 Плеяда.
19.00 УТН.
19.20 Хроніка МВС.
19.35 Багатосерійний худ. телефільм «Бодетаун». 77 і 78 серії.
20.25 Рідна мова. Кіно.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 УТН.
21.20 «Літературна класика на екрані». Худ. фільм «Король Лір». 1 серія.
22.30 Вікно в Америку.
23.00 Худ. фільм «Король Лір». 2 серія.
0.05 УТН.

I КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

6.15 Новини.
6.45 Прес-експрес.
6.55 Суботній ранок ділової людини.
8.10 Погода.
8.15 «Марафон-15» — малятам
8.40 НЛО: неоголошений візит
9.10 Автограф по суботах.
9.40 Медицина для тебе.
10.20 Прем'єра док. телефільму «Червоний космос». Фільм 4 «Полігон», фільм 5 «Жінки».
11.20 Кінаправда?. Худ. фільм «Змова приречених».
13.40 Презентація рубрики «Вік кіно».
14.00 Новини
14.20 «Центральний експрес»
14.50 «Ну, постривай». Мультфільм. Випуски 9 і 10.
15.15 Спортивна програма «Ультра-сі».
16.15 Червоний квадрат.
16.55 С. Михалков. Як я був радянським письменником.
17.35 У світі тварин.
18.15 «Оба-на-Угол» — шоу.
18.45 Прем'єра худ. телефільму «Двадцять чотири карати смерті».
19.40 Вечірня казка.
20.00 Новини.
20.40 Прем'єра худ. телефільму «Королівська лава-VII». 5 серія.
21.40 Браво.
22.55 Погода.
23.00 Новини.
23.20 Вперше на телеекрані. Худ. фільм «XX століття» 1 серія.

II ПРОГРАМА УТ, III ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.25 Свій погляд на світ.
7.50 Мульти-пульти.
8.00 Формула-730.
8.30 Студія «Рост».
9.00 «Бурда моден» пропонує...
9.30 Фольклор. «Пиляни».
10.00 Забуті імена.
10.30 Як жити будемо?
11.15 «Мама». Худ. фільм.
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Пілігрим.
14.05 Телеконкурс юристів.
15.05 Чемпіонат світу з легкої атлетики
16.00 Золота шпора.
16.30 Футбол без кордонів.
17.25 На виставі Л. Додіна «Біси»
18.05 Парламентський вісник.
18.20 Фільм-концерт.
18.45 Київська панорама.
19.05 Візитка. Анатолій Бондаренко.
19.10 Мультфільм «Подорож Гуллівера».
19.30 СІТ-3.
19.40 Мультфільм «Подорож Гуллівера».
20.05 Хіт-рік.
20.40 «3×200».
20.55 Візитка.
21.00 Худ. фільм «Ідеальний чоловік».
22.30 СІТ-3.
22.40 Віннер-до...
22.50 Історія Айрон Мейдон.
23.35 Віннер—після...
23.45 Художня гімнастика. Кубок Дерюгіної.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.50 Мультфільм «Красуня й чудовисько».
15.20 Відеомузика.
19.45 Мультфільми.
20.00 «35 хвилин джазу».
20.35 Худ. фільм «Містер Доля».
22.15 Відеомузика.

НЕДІЛЯ 14 березня

I ПРОГРАМА УТ

8.00 УТН.
8.10 Ритмічна гімнастика.
8.30 У неділю вранці.
9.30 Наук.-поп. телефільм «Канва життя».
10.25 Муз. фільм «Сонати, романси, вальси з колекції Розумовських».
10.55 Ф. Достоєвський. «Злочин і кара». Вистава Львівського молодіжного театру ім. Леся Курбаса.
13.05 Ретрокінозал. Худ. фільм «Чарівна ніч».
14.00 Зичимо щастя.
15.00 УТН.
15.15 Село і люди.
16.00 На варті.
16.45 Співець Карпатської України. Поет В. Гренджі-Донський.
17.45 Мультфільми.
18.15 Свічадо.
19.00 Чемпіонат України з футболу. «Динамо» — «Чорноморець». У перерві — 19.45 УТН.
20.45 Мультфільм «Літаючий будинок». 12 серія.
21.15 Кінопроба. Телегра.
22.15 Будьте з нами. Інформаційно-музична програма.
23.45 Художня гімнастика. Кубок Дерюгіної.

I КАНАЛ «ОСТАНКІНО»

6.20 Новини.
6.35 Ранкова гімнастика.
6.45 Тираж «Спортлото».
7.00 Година сили духу.
8.00 Центр.
8.30 З ранку раненько. Прем'єра мультфільму «Денвер — останній з динозаврів».
9.00 Доки всі вдома.
9.30 Ранкова зірка.
10.25 Військове ревю.
11.05 «Недорожні нотатки, або Подорож з Соні у пошуках Америки». Передача 2.
11.30 Азбука власника.
11.40 Прем'єра телефільму для дітей «Пригоди Чорного Красунчика».
12.05 «Марафон-15».
13.00 Прем'єра мультфільму «Піф і Геркулес».
13.10 Прем'єра док. фільму «Підводна одіссея команди Кусто».
14.00 Новини (з сурдоперекладом).
14.20 Діалог у прямому ефірі.
15.00 Клуб мандрівників.
15.50 Живе дерево ремесел.
15.55 Прем'єра мультфільмів «Каспер і його друзі», «Справжні мисливці за привидами».
16.50 Панорама.
17.30 Телелоція.
17.45 Новини.
18.00 Чудова сімка.
19.00 Погода.
19.05 Фігурне катання. Чемпіонат світу. Показові виступи.
20.55 Реклама.
21.00 Підсумки.
21.45 Спортивний уїк-енд.
22.00 «Мовізми» Марка Захарова.
23.00 Новини.
23.25 «XX століття». Худ. фільм. 2 серія.

II ПРОГРАМА УТ, III ПРОГРАМА УТ, КАНАЛ «РОСІЯ»

7.00 Вісті.
7.25 Баскетбольний огляд.
7.55 Наш сад.
8.25 Студія «Рост». «Марні уроки».
8.55 «Дораемон». Прем'єра мультфільму.
9.10 Непізнаний Всесвіт.
9.40 Ати-бати...
10.10 Телекросворд.
10.40 Господар.
11.25 Кінооко. Док. фільм «Рудольф Нурієв як він є».
12.40 Селянське питання.
13.00 Вісті.
13.20 Не вирубати...
13.35 Познер і Донах'ю.
14.00 Чемпіонат світу з автогонок в класі «Формула-1».
16.05 Біла ворона.
16.50 «Чорний плащ», «Нові пригоди Вінні-Пуха».
17.40 Кіноанонс.
17.55 Вечірній концерт.
18.30 Обличчям до столиці.
19.00 Візитка. Олена Косяченко.
19.05 Мультфільм.
19.30 СІТ-3.
19.40 Перші роботи (Уорлднет. США).
20.10 «Марія-шоу».
20.30 Сиди і дивись.
20.40 Худ. фільм «Спартак». 1 серія.
22.05 Романтична хвиля.
22.30 СІТ-3.
22.40 Візитка.
22.45 Худ. фільм «Спартак». 2 серія.

СТУДІЯ «ТЕТ-А-ТЕТ»

13.35 Мультфільм «Леді і бродяга».
15.00 Відеомузика.
18.30 Мультфільми.
18.50 Худ. фільм «Робін Гуд — принц злодіїв».
21.20 Інформаційна програма «Рулетка».
21.40 Кіноконцерт.

У Національному банку

Національний банк України 4 березня 1993 року встановлює курс українського карбованця до іноземних валют, на які поширюються правила валютного регулювання України

1 австрійський шилінг	106.09
1 англійський фунт стерлінгів	1770.00
10 бельгійських франків	362.58
1 німецька марка	746.52
1 голландський гульден	663.73
1 датська крона	194.65
100 італійських лір	78.01
1 канадський долар	981.22
1 норвезька крона	175.43
1 долар США	1233.10
1 фінська марка	205.44
1 французький франк	219.96
1 шведська крона	157.85
1 швейцарський франк	805.27
10 японських ієн	104.06
1 екю	1450.50
10 іспанських песет	104.21
1 ірландський фунт	1815.53
10 португальських ескудо	81.52
1 естонська крона	93.31
1 долар США з розрахунків з Індією	1233.10

Курс українського карбованця за 1 долар США на валютній біржі при Національному банку України 2 березня 1993 року становив 1701.00.

У разі продажу для неторговельних операцій приймають готівку в українських карбованцях й розрахункові чеки Ощадбанку.

НБУ роз'яснює

У зв'язку з численними запитами, що надходять до Національного банку України стосовно розрахунків з імпорту та експорту з державами колишнього СРСР, Національний банк України роз'яснює порядок проведення цих розрахунків.

Для забезпечення своєчасних платежів комерційні банки України зобов'язані відкрити кореспондентські рахунки в комерційних банках решти держав колишнього СРСР. Національний банк України надіслав повідомлення їх центральним банкам про надання такого права всім комерційним банкам України і одержав від них підтвердження про можливість відкриття таких рахунків відповідно до міжбанківських угод з кожною конкретною державою. Комерційні банки цих держав теж мають право відкривати кореспондентські рахунки в банках України.

Українські підприємства-резиденти зобов'язані здійснювати всі розрахунки з експорту та імпорту тільки через кореспондентські рахунки комерційних банків України, відкриті в зарубіжних банках. За потреби в коштах (рублях та інших валютах) для розрахунків з імпорту підприємство має звернутися до одного з комерційних банків України для придбання їх за курсом банку за наявності відповідної валюти на банківських коррахунках.

Національний банк України через власні кореспондентські рахунки не здійснюватиме розрахунки з експорту та імпорту для клієнтів комерційних банків. У цьому зв'язку українські підприємства мають повідомити своїм партнерам у Росії та в інших державах колишнього СРСР реквізити відповідних кореспондентських рахунків комерційних банків України для зарахування на них валютної (рубльової) виручки.

Національний банк України на сьогодні не має рубльових коштів для продажу комерційним банкам у зв'язку з тим, що всі надходження на наш коррахунок у Центральному банку Росії ішли на погашення заборгованості, яка склалася на 01. 01. 1993 року.

Для забезпечення першочергових платежів із централізованих поставок в Україну продукції з Росії згідно з міжурядовими угодами Національний банк України підписав угоду з Центральним банком Росії про виділення Україні технічного кредиту, який підлягає поверненню до листопада цього року.

Національний банк України розробив порядок рубльового рефінансування комерційних банків, відповідно до якого безпосереднє кредитування підприємств здійснюватимуть комерційні банки за рахунок рубльових кредитних ресурсів, виділених їм Національним банком України.

Кредитуванню підлягатимуть конкретні проекти з урахуванням їх самоокупності за згодою уряду і в порядку, затвердженому Правлінням Національного банку України, про який буде повідомлено додатково.

ГОЛОС УКРАЇНИ

ЗАСНОВНИК — ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Газета виходить з 1-січня 1991 року.

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО.

РЕДКОЛЕГІЯ: Анатолій ГОРЛОВ, перший заступник головного редактора; Олександр БІЛИК, заступник головного редактора; Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ, завідуючий відділом гуманітарних проблем; Борис СИДОРЕНКО, заступник головного редактора; Анатолій СОЛОНСЬКИЙ, редактор відділу кореспондентської мережі; Віталій СУДДЯ, відповідальний секретар.

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-89-61; 441-89-46; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44.

⊙ Рукописів не повертаємо.

⊙ Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

☆ Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.

☆ За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами.

Індекс 60955.

Загальний тираж 814907

Комбінат друку видавництва «Преса України».

252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Зам. 0311042.